

The Dominance of Shame or Sin-oriented Culture in the Iranian Society

Reza Pishghadam¹, Ailin Firoozian Pour Esfahani², Aida Firoozian Pour Esfahani³

Received: Apr. 28, 2020; Accepted: Aug. 22, 2020

ABSTRACT

Shame and guilt, as universal and self-conscious emotions, exist in every aspect of our every-day lives. These two feelings effectively enhance the process of human socialization; they normally occur as a response to a negative evaluation of the self, which is typically based on societal standards. The above-mentioned emotions are considered as universal phenomena, however, culture can affect both. The way we value the emotions is under the influence of culture. Given the culture-specific patterns of emotions, the present research made an investigation of “shame” and “guilt”, as concepts based on culture in the Persian context. This study aimed at studying the linguistic elements stating the emotions of shame (sharmsâri, rou siyâhi, khajelat, nang, biâberouei, khejâlat, khajoul, hayâ, âberou, kamrou, etc.) and guilt (taghsir, moghaser, gonâhkâr, etc.) in the Persian language. In order to achieve this purpose, 756 natural contexts in which the utterances related to shame and guilt have been used were recorded. The data collected was then analyzed based on Dell Hymes’ SPEAKING model (1967); the various social aspects which were related to these two emotions were, then, extracted. The research made use of a corpus-based approach, and the findings of the study pointed out the importance and dominance of shame in the Iranian culture compared to guilt. The reason has its roots in the dominance of the collectivist culture among Iranians.

Keywords: cultuling, culturology of language, guilt, Hymes’ SPEAKING Model, shame

1. Professor of Social Psychology in TEFL, Ferdowsi University of Mashhad, Khorasan-e Razawi, Iran

✉ pishghadam@um.ac.ir

2. Assistant Professor of Linguistics, Damghan University, Semnan, Iran (Corresponding Author)

✉ a.firoozian@du.ac.ir

3. Assistant Professor of Linguistics, Imam Reza International University of Mashhad Khorasan-e Razawi, Iran

✉ firoozian@imamreza.ac.ir

INTRODUCTION

Shame and guilt are two universal and self-conscious feelings which are widespread in various aspects of human life. They play a significant role in the process of making human beings' social creatures; typically, they occur in response to a negative evaluation made of the self; the evaluation which is normally founded upon societal standards. These two emotions are thought to be universal phenomena, but they are also affected by culture. Culture is considered to be capable of influencing the ways in which emotions are valued in a society. Moreover, bearing in the mind that culture and language are so closely knit, one can look upon language as a tool revealing any society's cultural patterns as well as constructs. Cultuling (culture in language) is a dynamic tool in sociolinguistic studies based on which language structures and expressions in any language can indicate the overt and covert cultural patterns of a community's culture in a society. In other words, through enhancing the internal connections of culture and language as well as carefully examining a society's language, one can discover its people's cultural patterns, hidden ideologies, beliefs, customs, rituals, etc. which is conceptualized as the "culturology of language" by Pishghadam (2013, p. 52). Pishghadam gave prominence to the structures and expressions of a language and believed that they can manifest people's attitudes, beliefs, customs, and ideas which, in turn, help us investigate the culture of a society. In order to find out the cultulings which exist in a society, the researchers had to closely analyze the language structures and expressions.

Conducting an exact investigation of the vital role of a speech community language can provide the researchers with valuable information about its culture. Culturology of language, Pishghadam (2013), is conceptualized under a pervasive field of study; it postulates how the realizations of cultuling and meta-cultuling can be entrenched in a language. Every single meta-cultuling is composed up of interrelated cultulings all appearing in the form of linguistic expressions.

PURPOSE

Based upon what was said before, considering the language potentials for depicting the dominant culture of a society as well as the dependent nature of various excitements, the researchers of the present study have decided to conduct Culturology upon the Farsi language which is nowadays used all over the city of Mashhad by different native speakers with a variety of social properties residing in different places through investigating and studying the real language samples related to the culture of shame and guilt based on Hymes' SPEAKING model (1967). It will lead to clarification of a part of the culture dominating the Persian language society.

METHODOLOGY

In order to gather the data required for conducting the present qualitative research, natural utterances were collected from male and female Persian speakers belonging to various age ranges (6 to 87), various education levels (illiterate, diploma holder, BA holder, MA holder, and PhD holder), various social classes (low class, middle class, and upper class), and various residential areas throughout Mashhad in a variety of situations (such as daily conversations, street, stores, university, party, etc.). Data collection was started since the beginning of Farvardin, 1397 and lasted up to Shahrivar, 1397. The method of sampling is Heterogeneous Purposive Sampling (Patton, 1990). All collected utterances contained linguistic items related to the concepts of shame and guilt. In better words, all the utterances in which one of the lexical elements of shame related or guilt related concepts were observed and put on paper. The data collection process continued up to the saturation level, that is, no new information could be added to the data (Yin, 2010). The total number of the data collected was 756 samples. Having the repetitious samples omitted, the data was analyzed based on Hymes' SPEAKING model (1967).

RESULTS

In this section, the research data will be analyzed in two separate parts (the shame-based lexical phrases and the guilt-based ones) based on Hymes' SPEAKING model (1967).

1-1. Analysis of shame and the shame-based lexical phrases based on Hymes' pattern (1967)

In this section, the linguistic items of shame and the shame-based lexical phrases such as *sharmsâri*, *rou siyâhi*, *khajelat*, *nang*, *biâberouei*, *khejâlat*, *khajoul*, *hayâ*, *âberou*, *kamrou*, etc. will be investigated and analyzed based on Hymes' model (1967).

Table 1. *The results of analyzing shame and the shame-based lexical phrases based on Hymes' model (1967)*

Public/formal situations, private/informal situations	S	Setting
Informal and leveled relation Formal and leveled situation Informal and unequal relation Formal and unequal situation	P	Participants
Expressing shyness Compliment Modesty Swearing and disrespect Blame Expressing shame	E	Ends

Public/formal situations, private/informal situations	S	Setting
Humbleness Curse Lack of frankness Ridicule Saving people's face Credit Preserving material and spiritual values Loss of position and credit Respect Keeping up appearances		
Various orders	A	Act sequence
Inhibitor, Serious, Angry, Complimentary, Insulting, Ironic, Intimate and friendly, Begging, Affectionate, Sympathetic, Protesting, Exaggerating	K	Key
Oral and written	I	Instrumentalities
An instance of collectivist nature dominating Iranian people in the metropolis of Mashhad	N	Norms
Various discourses such as daily conversations, films, stories, poetry, prose, etc.	G	Genre

1-2. Analysis of shame and the shame-based lexical phrases based on Hymes' pattern (1967)

Considering the fact that words such as *taghsir*, *moghaser*, *gonâhkâr*, etc. state the guilt culture in Farsi language, in this section, the mentioned lexical samples which are corresponding to the "shame" lexical family are being analyzed based on Hymes' model (1967).

Table 2. Analysis of guilt and the guilt-based lexical phrases based on Hymes' pattern (1967)

Public/formal situations, private/informal situations	S	Setting
Informal and leveled relation Formal and leveled situation Informal and unequal relation Formal and unequal situation	P	Participants
Job responsibility	E	Ends
Various orders	A	Act sequence
Serious, Threatening, Ironic, Exaggerating, Begging, Complaining, Regretful	K	Key
Oral and written	I	Instrumentalities
The application of the lexical family of "guilt" and "fault", in Farsi language, is related to people's evaluation of themselves due to breaking social norms.	N	Norms
Various discourses such as daily conversations, films, stories, poetry, prose, etc.	G	Genre

DISCUSSION

The number of linguistic items related to shame is greater than guilt; this proves that Iranian culture is shame-based. The same excitement, unlike the guilt excitement, is more common in Farsi language and normally occurs when a person pays attention to others and, due to breaking some social norms, gets involved in shame excitement and feels ashamed. This finding can confirm the collectivist nature of Iranian people.

CONCLUSIONS

The main objective of the present research was investigating the dominance of Shame Culture or Guilt Culture in the Iranian culture. For one thing, culture and language are inseparable and for another, patterns of emotion are culture-specific, therefore, the present study made an investigation of the socially-grounded concepts of shame and guilt in Persian context. The data collected was analyzed; the analysis revealed that the number of linguistic items related to the emotion of shame (*sharmsâri, rou siyâhi, khajelat, nang, biâberouei, khejâlat, khajoul, hayâ, âberou, kamrou, etc.*) is more than the linguistic items expressing the emotion of guilt (*taghsir, moghaser, gonâhkâr, etc.*). Accordingly, one comes to the conclusion that the emotion of shame has a more significant role in generating different linguistic expressions compared to the emotion of guilt. Finally, the findings indicate the dominance of shame in comparison with guilt in the Iranian culture. As a result, Persian language can be considered a shame culture in which the emotion of shame is more developed because Iranian culture is more of a collectivist nature.

Based on what is already mentioned, the relation between collectivist and individualist nations with shame-based and guilt-based cultures is summarized in the following table.

Table 4. The Relationship between Collectivism/ Individualism and Shame/Guilt Cultures

Individualism Societies	Collectivism Societies
<ul style="list-style-type: none">• Paying attention to the "self" (I)• Others are considered persons• Respecting privacy• Duty is superior than relation• Breaking social norms leads to feeling guilty	<ul style="list-style-type: none">• Paying attention to "us" (we)• Others are considered insiders and outsiders• Relation is superior to duty• Breaking the law leads to feeling shameful
Guilt Cultures	Shame Cultures

Iranian Cultural Research

Abstract

NOVELTY

“In the era of globalization and cyber-communication, culture has gained more momentum and each country’s development hinges on a rich and healthy culture” (Pishghadam, 2013, p. 47). Bearing in the mind the close relationship between language and culture and assuming them as two inseparable and interrelated entities, this interrelationship has been emphasized in various fields of study such as sociology, sociolinguistics, ethnography of communication, psychology, and linguistics.

Language is assumed as a tool to instantiate cultural concepts and to delineate how individuals perceive the world by the scholars in the fields mentioned above. Considering such a powerful incentive and triggered by the conceptualization of cultulings (culture in language), language structures and expressions can be the representation of the overt and covert cultural patterns. "Not only can the cultuling analysis of a society disclose the cultural patterns entrenched in the language, but also it can unearth the effective and defective cultural memes" (Pishghadam, Ebrahimi & Derakhshan, 2020).

Each nation's advancement might be closely bound to its rich and healthy culture, which, in itself, plays an extremely important role in the identity formation of that society. Therefore, it seems essential to develop the culture before intending to develop the society. In simpler words, the development of a society is dependent upon the development of its culture. "Needless to say that exploring the healthy culture and diffusing it paves the way for its development" (Pishghadam & Ebrahimi, in press). Based upon this concept, the researchers hope that the findings of the study provide some necessary and beneficial information for policy makers and planners who intend to improve the people's quality of life in a society through identifying the defective genes as well as promulgating healthy cultural standards. Finally, the researchers end up the paper with some implications for Persian language learners, Persian teachers, and educationists interested in the culturology, cultuling, and cultural studies.

BIBLIOGRAPHY

- Ahmed, E., & Braithwaite, V. (2004). "What, me ashamed?" Shame management and schoolbullying. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41(3), 269–294. doi:10.1177/0022427804266547
- Altarriba, J. (2003). Does cariño equal "liking"? A theoretical approach to conceptual nonequivalence between languages. *International Journal of Bilingualism*, 7(3), 305–322.
- Altarriba, J., Basnight, D. M., & Canary, T. M. (2003). Emotion representation and perception across cultures. *Online readings in psychology and culture*, 4(1), 4.
- Bedford, O. A. (2004). The individual experience of guilt and shame in Chinese culture. *Culture & Psychology*, 10(1), 29–52.
- Bedford, O., & Hwang, K. K. (2003). Guilt and shame in Chinese culture: A cross-cultural framework from the perspective of morality and identity. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33, 127–144.
- Benedict, R. (1947). *The chrysanthemum and the sword*. London: Secker & Warburg.
- Breugelmans, S. M., & Poortinga, Y. H. (2006). Emotion without a word: Shame and guilt among Rarámuri Indians and rural Javanese. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1111.
- Brown, H. D. (1994). *Principles of language learning and teaching*. Boston, MA: Prentice Hall Regents.
- Cohen, T. R., Wolf, S. T., Panter, A. T., & Insko, C. A. (2011). Introducing the GASP scale: A new measure of guilt and shame proneness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(5), 947–966. doi:10.1037/a0022641
- Creighton, M. R. (1990). Revisiting Shame and Guilt Culture: A forty-year pilgrimage. *Ethos*, 18(3), 279–307.
- Crowder, M. K., & Kimmelmeier, M. (2018). Cultural differences in shame and guilt as understandable reasons for suicide. *Psychological reports*, 121(3), 396–429.
- Crozier, R. (2014). Differentiating shame from embarrassment. *Emotion Review*, 6, 269–276.
- De Rivera, J. (1989). Comparing experiences across cultures: Shame and guilt in American and Japanese. *Hiroshima Forum for Psychology*, 14, 13–20.
- Donnellan, M., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16(4), 328–335. doi:10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x
- Fessler, D. M. T. (2004). Shame in two cultures: Implications for evolutionary Approaches. *Journal of Cognition and Culture*, 4(2), 207–62.
- Fontaine, J. R. J., Luyten, P., de Boeck, P., Corveleyn, J., Fernandez, M., Herrera, D., et al. (2006). Untying the Gordian knot of guilt and shame: The structure of guilt and shame reactions based on situation and person variation in Belgium, Hungary, and Peru. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37, 273–292.
- Ghazi Moradi, H. (2019). *In praise of shame: Sociology of shame in Iran*. Tehran: Akhtaran.

Iranian Cultural Research

Abstract

- Giner-Sorolla, R., Castano, E., Espinosa, P., & Brown, R. (2008). Shame expressions reduce the recipient's insult from outgroup reparations. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 519–526. doi:10.1016/j.jesp.2007.08.003
- Goddard, C., & Ye, Z. (2014). Exploring “happiness” and “pain” across languages and cultures. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 131-148.
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. New York: Anchor Books.
- Grey, L., Daly, R., Thomas, J. & Marassas, W. (2018). The relationship between shame and guilt: cultural comparisons between Ireland and the United Arab Emirates. *Mental Health, Religion & Culture*, 21, 221-230. doi:10.1080/13674676.2018.1455651
- Ha, F. I. (1995). Shame in Asian and Western cultures. *American Behavioral Scientist*, 38, 1114–1131.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the mind*. London, UK: McGraw-Hill.
- Hong, Y. Y., & Chiu, C. Y. (1992). A study of the comparative structure of guilt and shame in a Chinese society. *Journal of Psychology*, 126, 171–179.
- Hultberg, P. (1988). Shame: A hidden emotion. *Journal of Analytical Psychology*, 33, 109–126.
- Hymes, D. (1967). Models of interaction of language and social setting. *Journal of Social Issues*, 33(2), 8-28.
- Jakupcak, M., Tull, M. T., & Roemer, L. (2005). Masculinity, shame, and fear of emotions as predictors of men's expressions of anger and hostility. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(4), 275–284. doi:10.1037/1524-9220.6.4.275.
- Keltner, D., & Buswell, B. N. (1997). Embarrassment: Its distinct form and appeasement functions. *Psychological Bulletin*, 122, 250–270.
- Kim, S., Thibodeau, R. & Jorgensen, S. (2011). Shame, guilt, and depressive symptoms: a meta-analytic review. *Psychol Bull*, 137, 68- 96.
- Lebra, L. (1988). Comprehensive justice and moral investment among Japanese, Chinese, and Koreans. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 157, 278–291.
- Levisen, C. (2014). The story of “Danish Happiness”: Global discourse and local semantics. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 174-193.
- Lewis, H. B. (1971). *Freud and modern psychology* (Vol. 1). New York, NY: Plenum Press.
- Lewis, M. (2008). Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (3rd ed., pp. 742–756). New York, NY: Guilford.
- Madan, T. N. (1989). *Family and Kinship: A Study of the Pandits of Rural Kashmir* (2nd ed.). New Delhi: Oxford University Press.
- Malouf, E., Youman, K., Harty, L., Schaefer, K., & Tangney, J. P. (2013). Accepting guilt and abandoning shame: A positive approach to addressing moral emotions among high-risk,

- multineed individuals. In T.B. Kashdan & J. Ciarrochi (Eds.) *The context Press Mindfulness and acceptance practica series. Mindfulness, acceptance, and positive psychology: The sevenfoundations of well-being* (pp. 215–239). New Harbinger Publications.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224–253. doi: 10.1037/0033-295X.98.2.224
- Marsella, A. J., Murray, M. D., & Golden, C. (1974). Ethnic variations in the phenomenology of emotions. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 5, 312–328.
- Mead, M. (Ed.). (1937). *Cooperation and competition among primitive peoples*. New York: McGraw-Hill.
- Needham, R. (1981). *Circumstantial deliveries* (Vol. 21). California: Univ of California Press.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Pishghadam, R. (2013). Mo'arefi-ye "zabahag" be onvān-e abzāri tahavvolgarā dar farhang kāvi-ye zabān [Introducing "cultuling" as a dynamic tool in culturology of language]. *Journal of Language and Translation Studies*, 45(4), 47-61.
- Pishghadam, R., & Firouzian Pouresfahani, A. (2017). A sociolinguistic analysis of the discourse functions of "I don't know" in Persian language: Hymes' SPEAKING model. *Culture-Communication Studies*, 18(37), 7-35.
- Pishghadam, R., & Norouz Kermanshahi, P. (2016). Relationship between language, religion, and culture: A close look into the function of Haji and the related words in Persian. *Journal of Zabānpažūhi*, 8(20), 27-51.
- Plutchik, R. (1991). *The Emotions*. America: University Press of America.
- Roos, S., Hodges, E. V., & Salmivalli, C. (2014). Do guilt-and shame-proneness differentially predict prosocial, aggressive, and withdrawn behaviors during early adolescence? *Developmental Psychology*, 50(3), 941-946.
- Rostam Beyk Tafreshi, A., & Ramezani Vasoo Kalai, A. (2012). The role of culture in foreign language teaching. *The Bulletin of Humanities Texts and Programs*, 12(1), 15-34.
- Scheff, T. (1988). Shame and conformity: The deference emotion system. *American Sociological Review*, 53, 395–406.
- Scherer, K. R., & Wallbott, H. G. (1994). Evidence for universality and cultural variation of differential emotion response patterning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 310–328.
- Sharifian, F. (2017). *Cultural Linguistics: Cultural conceptualisations and language* (Vol. 8). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Sheikh, S. (2014). Cultural variations in shame's responses: A dynamic perspective. *Personality and Social Psychology Review*, 18, 387–403.

Iranian Cultural Research

Abstract

- Stipek, D. (1998). Differences between Americans and Chinese in the circumstances evoking pride, shame, and guilt. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29, 616–629.
- Tangney, J. P. & Dearing, R. L. (2002). *Shame and Guilt*. New York, NY and London: The Guildford Press.
- Tangney, J. P. (1995). Recent advances in the empirical study of shame and guilt. *American Behavioral Scientist*, 38, 1132–1145.
- Tangney, J. P. (2001). Psychology of self-conscious emotions. In J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (pp. 13803–13807). Oxford, England: Elsevier.
- Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L., & Barlow, D. H. (1996). Is shame, guilt, and embarrassment distinct emotions? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1256–1269.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology*, 58, 345–372. doi:10.1146/annurev.psych.56.091103.070145
- Tangney, J. P., Wagner, P., Fletcher, C., & Gramzow, R. (1992). Shamed into anger? The relation of shame and guilt to anger and self-reported aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(4), 669–675. doi:10.1037/0022-3514.62.4.669
- Wallbott, H. G., & Scherer, K. R. (1995). Cultural determinants in experiencing shame and guilt. In J. P. Tangney & K. W. Fischer (Eds.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* (pp. 465–487). New York: Guilford.
- Webb, M., Heisler, D., Call, S., Chickering, S. A., & Colburn, T. A. (2007). Shame, guilt, symptoms of depression, and reported history of psychological maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1143–1153. doi:10.1016/j.chiabu.2007.09.003
- Wei, Y. (2005). Integrating Chinese culture with TEFL in Chinese classroom. *Sino-US English Teaching*, 2(7), 55-58.
- Wierzbicka, A. (1999). *Emotions across languages and cultures: Diversity and universals*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Wierzbicka, A. (2014). “Pain” and “suffering” in cross-linguistic perspective. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 149-173.
- Wong, Y., & Tsai, J. L. (2007). *Cultural models of shame and guilt*. In J. Tracy, R. Robins & J. Tangney (Eds.), *Handbook of self-conscious emotions* (pp. 210–223). New York, NY: Guilford.
- Yakeley, J. (2018). Shame, culture and mental health. *Nordic Journal of Psychiatry*, DOI: 10.1080/08039488.2018.1525641.
- Ye, Z. (2014). The meaning of “happiness” (xìngfú) and “emotional pain” (tòngkǔ) in Chinese. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 194-215.
- Yin, R. K. (2010). *Qualitative research from start to finish*. New York: The Guilford Press.

حاکمیت زبانهگ شرم محوری یا گناه محوری در جامعه ایران

رضا پیش قدم^۱، آیلین فیروزیان پوراصفهانی^{۲*}، آیدا فیروزیان پوراصفهانی^۳

دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۹؛ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۱

چکیده

هیجانان شرم و گناه که در زمره هیجانان همگانی و خودآگاه بشر قرار می گیرند، در زندگی روزمره افراد بسیار فراگیر بوده و ضمن برخورداری از نقش اساسی در فرایند اجتماعی شدگی انسان، به عنوان مکانیسم های کنترل اجتماعی، ایفای نقش می نمایند. این دو نوع هیجان، در پاسخ به ارزیابی منفی فرد از خود، بر پایه هنجارهای اجتماعی ایجاد می شوند. از آنجایی که دو هیجان «شرم» و «گناه» دارای ماهیت فرهنگ وابسته است، منطقی است اگر ادعا کنیم که بررسی نموده ها و مصادیق زبانی مرتبط با این دو نوع هیجان در یک زبان مشخص می تواند در آشکارسازی فرهنگ حاکم بر جامعه مورد نظر یاری رسان باشد. بنابراین، نظر به ماهیت فرهنگ وابسته هیجانان و رابطه تنگاتنگ میان زبان و فرهنگ، پژوهش کیفی حاضر بر آن است تا از رهگذر بررسی نموده های زبانی مرتبط با این دو نوع هیجان در زبان فارسی، به فرهنگ کاوی این زبان همت گمارد. به منظور نیل به هدف مورد نظر، پس از جمع آوری تعداد ۷۵۶ نمونه از موارد مختلف کاربرد عبارات زبانی وابسته به مفاهیم «شرم» (نظیر شرمساری، روسیاهی، خجالت، ننگ، بی آبرویی، خجالت، خجول، حیا، آبرو، کم رو و...) و «گناه» (همچون تقصیر، مقصر، گناه کار و...) در موقعیت های مختلف طبیعی، نمونه های مذکور در بستر الگوی هایمز (۱۹۶۷) مورد تدقیق و واکاوی قرار خواهند گرفت. یافته های مقاله حاضر ضمن صحه گذاردن بر حاکمیت قوی تر و قدرتمندتر فرهنگ شرم محور نسبت به فرهنگ گناه محور در فرهنگ ایران، برای ویژگی جمع گرایی ایرانیان نیز مهر تأییدی به شمار می روند.

کلیدواژه ها: فرهنگ کاوی زبان، زبانهگ، مدل SPEAKING هایمز، شرم، گناه

۱. استاد آموزش زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی مشهد، خراسان رضوی، ایران

pishghadam@um.ac.ir ✉

۲. استادیار زبان شناسی همگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه دامغان، سمنان، ایران (نویسنده مسئول)

a.firoozian@du.ac.ir ✉

۳. استادیار زبان شناسی همگانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، خراسان رضوی، ایران

firoozian@imamreza.ac.ir ✉

۱. مقدمه

رابطه میان هیجان‌ها^۱ و فرهنگ همواره به‌عنوان یکی از مباحث چالش‌برانگیز در حوزه مردم‌شناسی^۲ مطرح می‌شود. با وجود چالش‌های موجود در این زمینه، محققان رشته‌های مختلف بر سر این مسئله چنین به اتفاق نظر رسیده‌اند که در یک دسته‌بندی کلی، می‌توان هیجان‌ها را در دو دسته قرار داد. در دسته اول، که از آن با عنوان هیجان‌ها اولیه^۳ یاد می‌شود، هیجان‌هایی قرار می‌گیرند که ریشه در ویژگی‌های زیستی انسان داشته و در سال اول زندگی ایجاد می‌شوند (کیم، تیبودو و جورگنسن^۴، ۲۰۱۱، به نقل از یاکلی^۵، ۲۰۱۸). اگرچه در پیشینه پژوهش‌های صورت‌گرفته در این زمینه، تفاوت‌هایی در فهرست هیجان‌ها اساسی بشر وجود دارد، اما هیجان‌های نظیر خشم، ترس، شادی، غم، تعجب، تنفر و لذت در این دسته جای می‌گیرند. این دسته از هیجان‌ها، در همه فرهنگ‌ها وجود داشته و از نظر تجربه درونی، نقش، نحوه بروز و تولید در فرهنگ‌های مختلف یکسان هستند.

در مقابل، هیجان‌ها ثانویه^۶ یا همان هیجان‌ها خودآگاه، در مراحل بعدی در دوران کودکی، که معمولاً اواخر دوسالگی است، ایجاد می‌شوند. برای شکل‌گیری این نوع هیجان‌ها، افراد نیازمند به داشتن توانایی شناختی بیشتر و آگاهی از خود در ارتباط با دیگران هستند. این نوع از هیجان‌ها شامل غرور، شرم^۷، گناه^۸ و ناراحتی می‌شوند، در میان فرهنگ‌های مختلف ممکن است از نظر اولویت، تجربه درونی و چگونگی بروز متفاوت باشند. به بیان دیگر، بر پایه ارزش‌ها و باورهای یک فرهنگ خاص و بر این اساس که چه رفتاری در آن فرهنگ به‌عنوان رفتار قابل‌پذیرش در نظر گرفته می‌شود، این هیجان‌ها می‌توانند از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت باشند (یاکلی، ۲۰۱۸).

1. emotions
2. anthropology
3. primary emotions
4. Kim, Thibodeau, & Jorgensen
5. Yakeley
6. secondary emotions
7. shame
8. guilt

از سویی دیگر، مطالعات مربوط به ارتباط میان زبان و فرهنگ، بر وجود رابطه متقابل و بسیار نزدیک میان این دو مقوله و در واقع هم‌پوشی این دو صحه می‌گذارند (رستم‌بیک‌تفرشی و رمضان‌واسوکلائی، ۱۳۹۱). براون^۱ (۱۹۹۴) بر این باور است که زبان بخشی از فرهنگ و فرهنگ بخشی از زبان است. به عقیده او، دو مقوله مذکور به‌گونه‌ای در هم تنیده‌اند که نمی‌توان آن‌ها را از یکدیگر جدا در نظر گرفت. به بیان دقیق‌تر، هر زبان بخشی از یک فرهنگ بوده و بر این اساس، زبان هر جامعه را می‌توان تجلی‌گاه فرهنگ حاکم بر آن جامعه در نظر گرفت. هر زبان به‌عنوان آینه‌ای تمام‌نما از فرهنگ یک جامعه، از این قابلیت برخوردار است که می‌تواند تصویری واقع‌بینانه از نظام‌ها^۲ و باورهای فکری و فرهنگی یک جامعه به‌دست دهد. وی^۳ (۲۰۰۵) بر این عقیده است که هر زبان خاص در واقع آینه فرهنگ خاص است. در این میان، پیش‌قدم (۱۳۹۱) با در نظر گرفتن رابطه تنگاتنگ میان این دو مقوله، از طریق تلفیق «زبان» و «فرهنگ»، مفهوم «زباهنگ»^۴ را به‌عنوان ابزاری تحول‌گرا در فرهنگ‌کاوی زبان معرفی نمود. او از اصطلاح «زباهنگ» برای اشاره به فرهنگ مستخرج از یک زبان استفاده کرد و علم بررسی آن را «فرهنگ‌کاوی زبان»^۵ نامید. به بیان ساده‌تر، مفهوم زباهنگ بر این اساس قرار دارد که از رهگذر تدقیق و بررسی موشکافانه برخی از واژه‌ها و عبارات زبانی مورد کاربرد در یک زبان مشخص، می‌توان به درک و شناخت عمیق‌تری از فرهنگ حاکم بر یک جامعه دست پیدا نمود (پیش‌قدم و نوروزکرمانشاهی، ۱۳۹۵). بنابراین، زباهنگ‌ها قطعات و نمونه‌های زبانی‌ای هستند که فرهنگ جامعه را در خود گنجانده‌اند. بر همین اساس، از آنجایی که این قطعات زبانی تجلی‌گاه فرهنگ به‌شمار می‌روند، می‌توانند در آشکارسازی فرهنگ پنهان و مستتر در هر زبان مفید واقع شوند.

بر اساس آنچه گفته شد، با توجه به قابلیت زبان در به تصویر کشیدن فرهنگ حاکم بر یک جامعه و نیز ماهیت فرهنگ وابسته هیجانانگام مختلف، در مقاله حاضر بر آنیم تا از طریق بررسی و واکاوی نمونه‌های زبانی واقعی مربوط به فرهنگ‌های شرم و گناه با

1. Brown
2. systems
3. Wei
4. cultuling
5. culturology of language

بهره‌گیری از الگوی قوم‌نگاری زبانی هایمز^۱ (۱۹۶۷)، زبان فارسی امروز که توسط گویشوران مختلف با ویژگی‌های اجتماعی گوناگون در مناطق مختلف سطح شهر مشهد مورد استفاده قرار می‌گیرد را مورد فرهنگ‌کاوی قرار داده و گوشه‌ای از فرهنگ غالب در جامعه زبانی مورد نظر را آشکار و عیان نماییم.

۲. پیشینه تحقیق

در این بخش، در دو قسمت مجزا ابتدا به بررسی ویژگی‌های فرهنگ‌های شرم و گناه می‌پردازیم و سپس الگوی هایمز (۱۹۶۷) را به طور مختصر معرفی خواهیم کرد.

۱-۲. فرهنگ‌های شرم و گناه

مفهوم‌سازی‌های^۲ هیجانی در جوامع گفتاری مختلف با یکدیگر متفاوتند (شریفیان، ۲۰۱۷؛ گذارد و یه^۳، ۲۰۱۴؛ لوینسن^۴، ۲۰۱۴؛ ویرزبیکا^۵، ۱۹۹۹ و ۲۰۱۴؛ یه، ۲۰۱۴). برخلاف مفهوم «احساس^۱» که تقریباً مفهومی همگانی است و به تجربیات مربوط به بدن (مانند احساس گرسنگی) یا مربوط به فکر (مانند احساس بیگانگی) مرتبط است، مفهوم «هیجان» فرهنگ‌وابسته بوده و در معنی، به «احساس»، «تفکر» و «بدن شخص» ارجاع می‌دهد (ویرزبیکا، ۱۹۹۹). در تلاش جهت یافتن گواه برای تأیید ماهیت فرهنگ‌وابسته هیجان‌ها یا به بیان دقیق‌تر، «مفهوم‌سازی‌های هیجانی» آن‌ها، می‌توان به این واقعیت اشاره نمود که زبان‌های مختلف، برای متمایز نمودن هیجان‌ها از یکدیگر، از واژه‌های مختلفی استفاده می‌کنند و حتی تعداد هیجان‌هایی که در فرهنگ‌های مختلف شناسایی شده‌اند به‌طور چشمگیری با یکدیگر متفاوت است (نیدهام^۷، ۱۹۸۱). در این راستا، آلتاریبا^۸ (۲۰۰۳) بر این باور است که سخنگویان انگلیسی‌زبان در فهرست واژگانی خود، برای هیجان‌ها بیش از ۱۰۰ واژه ذخیره

1. Hymes
2. conceptualisations
3. Goddard & Ye
4. Levisen
5. Wierzbicka
6. feeling
7. Needham
8. Altarriba

دارند و این در حالی است که در یکی از زبان‌های مالزیایی به نام چپانگ^۱، تنها ۱۰ واژه به‌عنوان واژه‌های هیجانی شناخته می‌شوند. آلتاریبا، بسنایت و کاناری^۲ (۲۰۰۳) ضمن شناسایی تفاوت‌های موجود در پردازش هیجانی^۳ میان سخنگویان زبان‌های مختلف، بر این باورند که این تفاوت‌ها علاوه بر این که مربوط به تنظیمات فرهنگی^۴ و رابطه میان فرد با سایر افراد بوده، به روش‌های نمود هیجان‌ات و وقایع هیجانی^۵ در یک زبان مشخص نیز مرتبط می‌باشند.

در میان انواع هیجان‌ات مختلف، هیجان‌ات شرم و گناه از جمله هیجان‌اتی هستند که زندگی روزمره افراد را به‌طور گسترده‌ای تحت‌تأثیر قرار می‌دهند. این نوع هیجان‌ات در روند اجتماعی‌شدگی^۶ نقشی اساسی داشته و به‌عنوان مکانیسم‌های کنترل اجتماعی ایفای نقش می‌نمایند (کریتون^۷، ۱۹۸۸). شرم و گناه بخشی از طبقه‌ای از هیجان‌اتی هستند که به آن‌ها «هیجان‌ات خودآگاه»^۸ گفته می‌شود. این نوع احساسات، که شامل خجالت^۹ و غرور^{۱۰} نیز می‌شوند، در پاسخ به ارزیابی از خود ایجاد می‌شوند. در حالی که احساس غرور در پاسخ به ارزیابی مثبت از خود ایجاد می‌شود، احساس شرم، گناه و خجالت در پاسخ به ارزیابی منفی از خود به وجود خواهد آمد (لویس^{۱۱}، ۲۰۰۸؛ تانگنی^{۱۲}، ۲۰۰۱؛ ونگ و تسای^{۱۳}، ۲۰۰۷). دو هیجان شرم و گناه ضمن حفظ حس هویت شخصی^{۱۴} افراد (شف^{۱۵}، ۱۹۸۸؛ هالت‌برگ^{۱۶}، ۱۹۸۸)، توجه ما نسبت به دیگران را منعکس نموده و کانال‌هایی برای پردازش

1. Chepang
2. Basnight & Canary
3. emotion processing
4. cultural regulations
5. emotion events
6. socialization
7. Creighton
8. self-consciousness emotions
9. embarrassment
10. pride
11. Lewis
12. Tangney
13. Wong & Tsai
14. personal identity
15. Scheff
16. Hultberg

استرس و یا نقض هنجارها از طریق تنبیه خود فراهم می‌آورند (لبرا^۱، ۱۹۸۸). بنابراین می‌توان گفت که دو هیجان شرم و گناه می‌توانند رفتار افراد را شکل دهند؛ به این صورت که دو هیجان مذکور باعث می‌شوند که افراد به‌گونه‌ای رفتار نمایند که رفتارشان باعث نشود این دو نوع هیجان را تجربه نمایند. بر این اساس می‌توان گفت، دو هیجان شرم و گناه برای کنترل اجتماعی بسیار مهم بوده و بعید به نظر می‌رسد که یک جامعه بتواند بدون برخورداری از این دو نوع هیجان، به بقا خود ادامه دهد (کریتون، ۱۹۸۸، به نقل از بدفورد^۲، ۲۰۰۴).

پژوهش‌های انجام شده در زمینه شرم و گناه نشان می‌دهند که اگرچه این دو اصطلاح اغلب در گفتار به جای یکدیگر مورد استفاده قرار می‌گیرند، اما تفاوت‌های عمیقی می‌توان در تأثیراتی که هر یک از آن‌ها ایجاد می‌نمایند، قائل شد (تانگنی، میلر، فلیکر و بارلو^۳، ۱۹۹۶، ۲۰۰۵، ۲۰۰۷). شرم، هیجان خودارزیابی^۴ است که در آن ارزش کلی فرد به‌عنوان یک شخص مورد قضاوت قرار می‌گیرد، در صورتی که گناه صرفاً سرزنش از رفتار فرد است (تانگنی و دیرینگ^۵، ۲۰۰۲). در نتیجه، هنگامی که یک نفر به‌عنوان بد قضاوت می‌شود، آن فرد نمی‌تواند چیزی را تغییر دهد که بتواند خوب شود. اما هنگامی که یک رفتار به‌عنوان رفتاری بد در نظر گرفته می‌شود، فرد می‌تواند در رفتارش تغییر ایجاد نماید. بر این اساس، از آنجایی که شرم احساسات قوی از ناکارآمدی را به‌وجود می‌آورد، در مقایسه با گناه جدی‌تر تلقی می‌شود (دونلان، ترزنسکی، روبینز، موفیت و کسپی^۶، ۲۰۰۵).

اگرچه هیجان‌ات شرم و گناه در همهٔ جوامع وجود دارند، اما همهٔ جوامع به‌طور یکسان از آن‌ها استفاده نمی‌کنند. رابطهٔ این دو نوع هیجان نسبت به یکدیگر و نقشی که هر یک از آن‌ها در جوامع مختلف ایفا می‌کنند، در فرهنگ‌های مختلف، متفاوت است (بندیکت^۷، ۱۹۴۷؛ کلاکھون^۸، ۱۹۶۰؛ مید^۹، ۱۹۳۷، به نقل از بدفورد، ۲۰۰۴). پژوهش‌ها نشان

1. Lebra
2. Bedford
3. Tangney, Miller, Flicker, & Barlow
4. self assessment
5. Dearing
6. Donnellan, Trzesniewski, Robins, Moffitt, & Caspi
7. Benedict
8. Kluckhohn
9. Mead

می‌دهند که در میزان شدت و بسامد تجربیات شرم و گناه (ها^۱، ۱۹۹۵)، تمایز میان این دو (مارسلا، مورای و گلدن^۲، ۱۹۷۴؛ والبوت و اسچرر^۳، ۱۹۹۵) و نیز نوع موقعیت‌هایی که این دو هیجان ایجاد می‌شوند (استیپک^۴، ۱۹۹۸؛ بدفورد، هوانگ، ۲۰۰۳) در فرهنگ‌های مختلف تفاوت‌هایی وجود دارد. در این میان، برخی از مطالعات نیز ویژگی‌های پدیدارشناختی یکسانی برای شرم و گناه در میان فرهنگ‌های مختلف قائل می‌شوند (اسچرر^۵ و والبوت، ۱۹۹۴؛ دریورا^۶، ۱۹۸۹؛ فوتینه، لویتن، دوبونک، کورولین، فرناندز، هررا^۷، ۲۰۰۶؛ هونگ و چیو^۸، ۱۹۹۲، به نقل از بروگلمانس و پورتینگا^۹، ۲۰۰۷).

با توجه به این که در هر جامعه تمایل بر آن است که یک هیجان نسبت به سایر هیجان‌ها مورد تأکید قرار گیرد، محققان براساس این که در یک جامعه کدام یک از این دو نوع هیجان حاکمیت قوی‌تری دارد، فرهنگ‌ها را به دو دسته شرم‌محور و گناه‌محور تقسیم کرده‌اند و در زمینه تفاوت‌های موجود میان این دو نوع فرهنگ، به یک اجماع علمی دست یافته‌اند (تانگنی و دیرینگ^{۱۰}، ۲۰۰۲). بر این اساس، برای هر یک از این دو نوع فرهنگ، ویژگی‌های متمایزی مورد شناسایی قرار گرفته‌اند (فسلر^{۱۱}، ۲۰۰۴؛ کریتون^{۱۲}، ۱۹۹۰). در فرهنگ‌های گناه، افراد زمانی که فکر می‌کنند کاری انجام داده‌اند که نباید آن را انجام می‌دادند و یا در انجام آن با شکست مواجه شده‌اند، حتی اگر دیگران متوجه آن نشوند، باز هم احساس گناه به سراغشان می‌آید. این دسته از افراد، بر پایه هنجارهایی که توسط والدین، معلمان و جامعه به آن‌ها تدریس شده است، ایدئال‌های خودپسندانه‌ای^{۱۳} درون خود بوجود آورده‌اند. در مقابل، در فرهنگ‌های شرم، افراد تمایل دارند خودشان را از نگاه

1. Ha
2. Marsella, Murray, & Golden
3. Wallbott & Scherer
4. Stipek
5. Scherer
6. De Rivera
7. Fontaine, Luyten, de Boeck, Corveleyn, Fernandez, & Herrera
8. Hong & Chiu
9. Breugelmans & Poortinga
10. Dearing
11. Fessler
12. Creighton
13. ego-ideal

«دیگران» بنگرند و قرارگیری در موقعیت‌های «نامناسب» را شرم‌آور تلقی نمایند، اما در صورتی که به‌صورت ناشناس در آن موقعیت قرار گیرند، شرم‌منده نخواهند بود. به‌عنوان نمونه، از آنجایی که هیجانانگیز باید خصوصی نگه داشته شوند، نشان دادن صمیمیت با همسر در حضور دیگران در کشور هند شرم‌آور تلقی می‌شود (مادان^۱، ۱۹۸۹). به‌عنوان نمونه‌ای دیگر، می‌توان به یکی از عادات رفتاری در آسیای جنوبی اشاره کرد که همسران زن نام شوهران خود را به زبان نمی‌آورند. این عادت رفتاری نشان می‌دهد که گناه به‌طور ضمنی بیانگر خودآگاهی^۲ است و این در حالی است که شرم مستلزم دیگرآگاهی^۳ است. قاضی‌مرادی (۱۳۹۸) در کتاب خود با عنوان در ستایش شرم: جامعه‌شناسی حس شرم در ایران رنگ شرم را در جامعه ایران سرخ و هم‌رنگ با رنگ خشم و عصیان در نظر می‌گیرد. در واقع، این‌گونه نشان داده شده است که شرم ناهنجار^۴ (تانگنی و دیرینگ، ۲۰۰۲؛ تانگنی، واگنر، فلتچر و گرامزو^۵، ۱۹۹۲؛ روس، هاگس و سالمیوالی^۶، ۲۰۱۴) با پاسخ‌های حاصل از خشم غیرسازنده همچون تهاجم مستقیم، غیرمستقیم و غضب‌آلود پیوند می‌خورد، چرا که این نوع شرم باعث می‌شود افراد احساس کنند که عزت‌نفس و غرورشان رفته است (تامگنی و همکاران، ۱۹۹۲). تلخی، خصومت، عدم هم‌دلی و تمایل برای سرزنش دیگران به خاطر اتفاقات منفی (احمد و بریتویت^۷، ۲۰۰۴؛ تانگنی و دیرینگ، ۲۰۰۲) و به‌طور کلی افت رفتارهای اجتماعی منجر به ایجاد احساس شرم در افراد می‌شود (روس و همکاران، ۲۰۱۴). در تأیید این مدعا می‌توان به ذکر مثالی از جاکوپکاک، تول و رومر^۸ (۲۰۰۵) پرداخت. در مطالعه‌ای که جاکوپکاک و همکاران بر روی مردان به انجام رساندند، متوجه شدند که مردان به منظور پنهان نمودن شرم خود، اغلب به دلیل ترس از بروز هیجانانگیز آسب‌پذیر خود، شرم خود را در قالب خشونت و دشمنی بروز می‌دهند.

1. Madan
2. self-consciousness
3. other-consciousness
4. maladaptive shame
5. Wagner, Fletcher & Gramzow
6. Roos, Hodges, & Salmivalli
7. Ahmed, & Braithwaite
8. Jakupcak, Tull & Roemer

۲-۲. مدل SPEAKING هایمز (۱۹۶۷)

دل هایمز (۱۹۶۷)، به عنوان یک مردم‌شناس و زبان‌شناس اجتماعی، زبان را از منظر ارتباط قوم‌نگارانه مورد مطالعه قرار می‌دهد؛ به این معنا که آراء وی بر این فرض استوارند که افراد جامعه که به فرهنگ‌ها و طبقات مختلف متعلق بوده، چگونه با یکدیگر گفت‌وگو می‌کنند و براساس روابط اجتماعی حاکم میانشان، گونه‌های زبانی مشخصی را مورد استفاده قرار می‌دهند. او بر این باور بود که زبان نباید جدا از اجتماع و در انزوا مورد بررسی قرار گیرد. هایمز برای بافت برون زبانی عواملی را در نظر می‌گیرد و اعتقاد دارد این عوامل در تعبیر معنایی گفتگو تأثیرگذارند. هایمز (۱۹۶۷) این عوامل را در ۸ دسته کلی تقسیم‌بندی می‌کند و آن‌ها را به اختصار SPEAKING می‌نامد. در ادامه به شرح این عوامل می‌پردازیم.

۲-۲-۱. موقعیت زمانی و مکانی^۱

عامل موقعیت در بردارنده زمان یا مکان فیزیکی رویداد گفتمان می‌باشد. در هر گفتمان، صحنه‌ای وجود دارد که در آن رویداد مشخصی به وقوع پیوسته است. این صحنه می‌تواند کارت‌بازی، شعرخوانی یا هر رویداد دیگری باشد. بر این اساس، هرگاه فردی بخواهد در یک فرهنگ خاص بخشی از یک گفتمان را تحلیل نماید، اولین چیزی که ضرورت دارد مورد توجه قرار دهد، موقعیتی است که مکالمه در آن به وقوع پیوسته است.

۲-۲-۲. شرکت‌کنندگان^۲

عامل دومی که در یک گفتمان باید مورد توجه قرار گیرد، شرکت‌کنندگان در یک مکالمه هستند. نکته قابل توجه در ارتباط با عامل مذکور این است که همیشه شرایط به این گونه نیست که در یک مکالمه یک نفر صحبت کند و فرد دیگری مورد خطاب قرار گیرد. به بیان دیگر، از آنجا که ممکن است در هر مکالمه افراد واسطه‌ای نیز وجود داشته باشند، بررسی و تحلیل شرکت‌کنندگان همیشه به آسانی امکان‌پذیر نیست. به عنوان مثال، در اغلب فرهنگ‌ها رئیس تنها با مرئوسان خود به واسطه شخص سومی صحبت می‌کند. یا به عنوان مثالی دیگر، رئیس دولت وقتی عمل نادرستی مرتکب می‌شود، تنها به واسطه وکیل خود با

1. setting
2. participants

مردم عادی حرف می‌زنند. با استناد به مثال‌های مذکور و مواردی از این دست می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که عامل شرکت‌کنندگان پیچیده‌تر از «من دارم با تو صحبت می‌کنم» است. متغیرهایی چون سن، جنسیت، ملیت و روابط میان افراد شرکت‌کننده در گفتمان در بررسی این عامل مورد توجه قرار می‌گیرند.

۲-۲-۳. هدف^۱

هدف به مقصودها و نتایجی که از یک مکالمه مشخص مورد انتظار است، اشاره می‌کند. به‌عنوان نمونه، در محیط بازار، چانه‌زدن یکی از کارهایی است که اغلب صاحب مغازه انجام می‌دهد و بر این اساس، جملاتی چون «بدو بیا این طرف بازار» یا «آتیش زدم به مالم!» در بافت بازار زیاد شنیده خواهند شد. در این میان، نه تنها این جملات در سطح ظاهری خود اهمیت دارند، بلکه آهنگ گفتار نیز مهم است. هدف هر عبارت در هر گفتمان می‌تواند در شرایط مختلف دچار تغییر شود. بنابراین، آنچه هدف گفتمان را تعیین می‌نماید، شرایط گفتمان خواهد بود.

۲-۲-۴. ترتیب گفتمان^۲

ترتیب گفتمان حاوی اطلاعاتی درباره‌ی این است که چه صورت‌هایی از کنش‌های گفتاری درون یک کنش خاص مورد استفاده قرار می‌گیرند. این عامل به ترتیب عملکرد شرکت‌کنندگان مرتبط است. عامل مذکور بر این فرض استوار است که هر عمل انجام شده توسط یک شرکت‌کننده، صحنه را برای اقدامات شرکت‌کننده بعدی آماده می‌سازد (گافمن، ۱۹۷۱).

۲-۲-۵. لحن^۴

لحن به شیوه بیان اشاره دارد. به‌عنوان مثال، در مراسم خاکسپاری کسی نمی‌خندد، چهره افراد غم دارد، افراد با صدای بلند صحبت نمی‌کنند و تنها زمانی که گریه می‌کنند ممکن است صدایشان بلند باشد. محیط اطراف ساکت است و اغلب افراد لباس‌های رنگ تیره و کدر به تن می‌کنند.

1. ends
2. act sequence
3. Goffman
4. key

۲-۲-۶. ابزار گفتمان^۱

ابزار گفتمان به کانال ارتباطی اشاره می‌کند. ارتباط ممکن است به صورت رودررو، تلفنی، قبل زدن و یا از طریق نوشتار صورت پذیرد. حتی این که یک فرد با استفاده از گویش استاندارد ارتباط برقرار کند یا از گویش غیراستاندارد استفاده نماید، در تحلیل گفتمان ضرورت دارد مورد بررسی قرار گیرد. به عنوان مثال، در آهنگ‌های پاپ، اغلب از گویش غیررسمی، غیراستاندارد و محاوره استفاده می‌شود. خواننده معمولاً به جای «می‌گویم» از «می‌گم» و یا به جای «آن‌ها» از «اون‌ا» استفاده می‌کند. بنابراین به طور خلاصه می‌توان گفت که ابزار گفتمان به شیوهٔ بین گفتمان اشاره دارد.

۲-۲-۷. قوانین گفتمان^۲

هنجارها یا قوانین گفتمان به سبک‌های مکالمه مربوط می‌شوند. به بیان دیگر، عامل مذکور مواردی چون قطع صحبت دیگران یا صحبت کردن با صدای بلند را مد نظر قرار می‌دهد. عامل هنجارها و قوانین گفتمان شامل الگوهای آهنگ مکالمات می‌شود.

۲-۲-۸. نوع گفتمان^۳

در نهایت نوع گفتمانی که یک مکالمه به آن تعلق دارد، باید مورد توجه قرار گیرد. عامل مذکور شامل مجموعه‌ای از ویژگی‌هایی است که چارچوب تولید گفتمان را شکل می‌دهند (بامن، ۲۰۰۰) و انواع گوناگونی از جمله شعر، داستان، افسانه، پیام تبلیغاتی، مکالمه، دعا، لطیفه، نامه، ضرب‌المثل و غیره را در بر می‌گیرد. بر پایهٔ آنچه گفته شد، می‌توان عوامل هشت‌گانه مؤثر بر روابط میان افراد از نظر هایمز (۱۹۶۷) را در جدول شماره (۱) به طور خلاصه نشان داد:

۳. روش

جهت جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز برای به انجام رساندن پژوهش کیفی حاضر، پاره‌گفت‌های طبیعی از بین گویشوران زن و مرد در رده‌های سنی مختلف (۸۷-۸۶)، سطح تحصیلات (بی‌سواد، دیپلم، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری) و طبقات اجتماعی

1. instrumentalities
2. norms
3. genre

متفاوت (پایین، متوسط و بالا) در مناطق مختلف سطح شهر مشهد و در هر موقعیت ممکن (نظیر مکالمات روزمره، خیابان، فروشگاه، دانشگاه، مهمانی و...) جمع‌آوری شد. گردآوری داده‌ها از ابتدای فروردین ماه ۱۳۹۷ آغاز شد و تا انتهای شهریورماه همان سال ادامه یافت. روش نمونه‌گیری در تحقیق حاضر از نوع نمونه‌گیری هدفمند موارد ناهمگون (پاتون^۱، ۱۹۹۰) می‌باشد. تمامی پاره‌گفتارهای جمع‌آوری شده حاوی قطعات زبانی مرتبط با مفاهیم شرم و گناه بودند. به بیان دقیق‌تر، تمامی پاره‌گفت‌هایی که در آن‌ها یکی از عناصر واژگانی («شرم، شرم‌منده، شرمسار، شرمساری، شرمگون، روسیاه، روسیاهی، خجالت، خجالت، خجالت‌زده، خجول، ننگ، بی‌آبرویی، رو، حیا، آبرو، کم‌رو و...») و یا واژه‌های «تقصیر، مقصر، گناه‌کار و گناه» مورد استفاده قرار گرفته بود، مورد مشاهده قرار گرفت و بر روی کاغذ پیاده‌سازی شد. جمع‌آوری داده‌ها تا زمان اشباع کامل ادامه یافت؛ به این معنا که دیگر امکان افزودن اطلاعات جدیدی به مجموعه داده‌ها وجود نداشت (یین^۲، ۲۰۱۰). تعداد کل پاره‌گفتارهای جمع‌آوری شده تعداد ۷۵۶ نمونه بود. پس از حذف نمونه‌های تکراری، داده‌ها با استفاده از الگوی هایمز (۱۹۶۷) مورد تحلیل قرار گرفتند.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌های پژوهش در دو دسته مجزا (عبارات زبانی وابسته به «شرم» و «گناه») در پرتو الگوی هایمز (۱۹۶۷) مورد تحلیل قرار خواهند گرفت.

۴-۱. واکاوی «شرم» و عبارات زبانی وابسته به آن براساس الگوی هایمز (۱۹۶۷)

در این بخش، قطعه زبانی «شرم» و عبارات زبانی وابسته به آن نظیر خجالت، رو، آبرو، حیا، کم‌رو و غیره با استفاده از مدل هایمز (۱۹۶۷) مورد تحلیل و بررسی قرار خواهند گرفت.

۴-۱-۱. موقعیت زمانی و مکانی

بررسی مکان و زمانی که قطعه زبانی «شرم» و سایر عبارات زبانی وابسته به آن مورد استفاده قرار می‌گیرند، نشان می‌دهد که «شرم» اغلب در بافت‌های رسمی کاربرد داشته و این در

1. Patton
2. Yin

حالی است که عنصر زبانی «خجالت»، در موقعیت‌های عمومی و غیررسمی کاربرد بیشتری دارد. به بیان دقیق‌تر، اگرچه دو واژه مذکور می‌توانند در اغلب موارد جایگزین یکدیگر شوند و به جای هم به کار روند، اما چنانچه بخواهیم تفاوت‌های ظریف میان آن دو را در نظر بگیریم، باید بگوییم که فارسی‌زبانان در موقعیت‌های زمانی و مکانی مختلف اغلب این تمایل را از خود نشان می‌دهند که از «شرم» در بافت‌های رسمی و عمومی و از «خجالت» در بافت‌های غیررسمی و خصوصی‌تر استفاده نمایند. در مورد سایر نمونه‌های زبانی با مضمون «شرم» می‌توان گفت که قطعاتی مانند «شرمنده» و «خجول» نیز در بافت‌های رسمی از کاربرد گسترده‌تری برخوردارند. بنابراین، به‌طور خلاصه موقعیت‌های کاربردی نمونه‌های زبانی مربوط به هیجان شرم از نظر زمان و مکان به قرار زیر خواهند بود:

الف) موقعیت‌های رسمی / عمومی: دانشگاه، جلسات سخنرانی، دادگاه، کلاس‌های درسی و ...

مثال: (در یک جلسه سخنرانی)

سخنران: دختران ما اغلب شرمشان می‌آید در جلسه خواستگاری راجع به بچه صحبت کنند.

ب) موقعیت‌های غیررسمی / خصوصی: مهمانی، خانه، جمع دوستانه، خیابان، مکالمه تلفنی دوستانه و ...

مثال: (مکالمه بین دو خانم در اتوبوس)

فرد الف: امروز این دخترا یک جور آرایش می‌کنن و لباس می‌پوشن که من بجای اونا از خجالت جلوی این مرد آب می‌شم.
فرد ب: چی بگم والا! نمی‌دونم داریم به کجا می‌ریم.

۴-۱-۲. شرکت کنندگان

شرکت‌کنندگان گفتمان‌هایی که در آن‌ها از قطعه زبانی «شرم» و عبارات وابسته به آن استفاده شده است را می‌توان از نظر فاصله و قدرت در دسته‌های کلی زیر تقسیم‌بندی نمود:

الف) رابطه هم‌تراز و غیررسمی

مثال: دو همکار در یک اداره

همکار الف: صبحانه‌ای که صبح خریدی چند شد؟ شماره حسابتم بده تا به کارتت واریز کنم.

همکار ب: برو خجالت بکش این حرفا چیه؟!؟

ب) رابطه هم‌تراز و رسمی

مثال: معاونین یک مؤسسه

همکار الف: شما در جلسه طوری حرف می‌زنید که باعث می‌شه عرق شرم بر پیشانی آدم بشینه. کاش قبل از جلسه به‌طور خصوصی به خودم این موارد رو متذکر می‌شدید و نه این که جلوی همه، همه چیز رو مطرح کنید.
همکار ب: من قبلاً به شما اخطار داده بودم.

ج) رابطه نابرابر و غیررسمی

مثال: مکالمه مادر و فرزند

مادر: این چه طرز حرف زدن با بابات بود. کلاً حیا رو خوردی و شرم رو فورت دادی.
فرزند: خوب اعصابم رو خورد می‌کنه همه‌ش.

د) رابطه نابرابر و رسمی

مثال: استاد و دانشجو

دانشجو: استاد ببخشید خیلی از شما خجالت می‌کشم که نمره اینقدر کم شد. شما خیلی برامون زحمت کشیده بودید.
استاد: اشکال نداره عزیزم، خودت رو ناراحت نکن. ان‌شالله ترم بعد جبران می‌کنی.

۴-۱-۳. هدف

از طریق واکاوی و تدقیق «شرم» و عبارات زبانی وابسته به آن نظیر خجالت، شرمنده، آبرو و ...، اهداف کاربردشناختی زیر را می‌توان برشمرد:

- بیان کم‌رویی

مثال: مادر و دختر

مادر: بدو دیگه برای خاستگارا چایی بیار. دیر شده.
دختر: نمی‌تونم ازشون خجالت می‌کشم.

- تعارف

مثال: مهمان و صاحبخانه

مهمان: ببخشید این بچه‌ها امروز خیلی شلوغ کردن و همه جارو ریخت و پاش کردن.
صاحبخانه: خجالت بکش. این حرف‌ها چیه. مثل بچه‌ خودم دوستشون دارم.

- حجب و حیا

مثال: مادر و فرزند

مادر: خجالت‌م خوب چیزیه.
فرزند: من که کاری نکردم. اصلنم کارم زشت نبود.

- فحش و بی‌احترامی

مثال: دو دوست

فرد الف: دختره پررو. خجالت بکش. بی‌ادب.
فرد ب: پررو خودتی. خودت باید از خودت خجالت بکشی.

- شماتت

مثال: مادر و دختر

مادر: خجالت بکش از این کارات. تا کی می‌خوای به این رفتارات ادامه بدی.
دختر: من همینم که هستم. برام مهم نیست بقیه چی فکر می‌کنن.

- بیان شرمندگی

مثال: زن و شوهر

زن: تو مدرسه یک دفعه پام به سکو گیر کرده یک دفعه جلو بچه‌ها خوردم زمین از خجالت آب شدم.
مرد: مهم نیست. برای هر کسی ممکنه پیش بیاد. حالا کاریت نشد؟

- سر به زیر بودن

مثال: زن و شوهر

زن: اینقدر که تو مهمونی مامانت ازم تعریف کرد از خجالت سرخ شدم.
شوهر: خوب راست گفته برای چی خجالت بکشی.

- نفرین

مثال: متن نوشته

شرم بر تو باد! شرم بر تو پدر و مادری که لیاقت داشتن بچه نداری.

- رودر بایستی

مثال: دو دوست

دوست الف: خجالت رو بزار کنار. این حرف‌ها رو نزن. من و تو نداریم. تو پوشی انگار من پوشیدم. مبارکت باشه.
دوست ب: آخه این طور که نمیشه.

- تمسخر

مثال: دو خواهر

خواهر الف: چرا دیشب مهمونی نیومدی خونه ما؟!
خواهر ب: واقعاً باید میومدم با اون رفتارهایی که بچه‌ها با من دارن.
خواهر الف: برو خجالت بکش. دست از این رفتارها بردار.

- حفظ و جهة افراد

مثال: حفظ آبروی مردم، از ارزش والایی در پیشگاه الهی برخوردار است.

- شأن و اعتبار

مثال: دو دوست در حال دعوا

فرد الف: حالا بگذار من برای تو آبرو نمی‌زارم. کاری می‌کنم که نتونی جلو مردم سرتو بلند کنی.

فرد ب: هیچ غلطی نمی‌تونم بکنی.

- حفظ ارزش‌های مادی و معنوی

مثال: دو همسایه

همسایه الف: مریم خانم واقعاً با آبرومندی بچه‌هاش رو بزرگ کرد.
همسایه ب: آره طفلی خیلی اذیت شد ولی خدا رو شکر بچه‌هاش قدر دانن.

- از بین رفتن شأن، اعتبار و منزلت

مثال: دو همکار

همکار الف: نبودی ببینی دیروز چه آبروریزی ای شد! برای دکتر اعلائی آبرویی دیگه نموند.

همکار ب: چرا مگه چی شد؟ زود تعریف کن ببینم از کنجکاوای مردم.

- حفظ احترام

مثال: زن و شوهر

زن: چند بار بگم یک کم جلوی مردم آبروداری کن. اینقدر با من بد حرف نزن. واقعاً خیلی سخته؟!؟

- حفظ ظاهر جلوی دیگران

مثال: زن و شوهر

زن: بچه‌م امروز خیلی آبروداری کردن. جلوی مردم اصلاً گریه نکرد.

شوهر: آفرین دختر گلم. دخترم بزرگ شده، خانم شده.

۴-۱-۴. ترتیب گفتمان

در این بخش، تنها به آکاوی و بررسی ترتیب گفتمان در دو نمونه از مکالماتی که قطعهٔ زبانی «شرم» و عبارات وابسته به آن در موقعیت‌های واقعی مورد استعمال قرار گرفته‌اند، بسنده خواهیم نمود.

مثال ۱: مکالمهٔ تلفنی دو خواهر

فرد الف: نبودی ببینی دیروز سر خاک چه آبروریزی ای راه افتاد! فقط مونده بود که مریم

خانوم و عروزش همو بززن. (اعلام خبر)

فرد ب: چقدر زشت! خوب لااقل جلوی مردم یک کم حفظ ظاهر و آبروداری می‌کردن.

(اعلام تأسف)

مثال ۲: مکالمهٔ میان دو دوست

فرد الف: خیلی چاق شدم. از این هی‌کلم خجالت می‌کشم. اصلاً دوست ندارم تو

مهمونی‌ها شرکت کنم. (اعلام ناراحتی)

فرد ب: خوب چرا رژیم نمی‌گیری؟! (ارائه راه‌حل)

۴-۱-۵. لحن

«شرم» و عبارات زبانی وابسته به آن ممکن است در موقعیت‌های مختلف، برای بیان اهداف مختلفی که در بخش قبل به آن‌ها اشاره شد، با لحن‌های متفاوت مورد استفاده قرار گیرند که عبارت‌اند از:

- بازدارنده

مثال: دو دوست

فرد الف: دیروز رفته خونۀ خانم امیری.

فرد ب: وای چطوری روت شد دوباره بری خونشون؟! من جای تو بودم با اون کاری که باهاش کرده بودم روم نمی‌شد تو چشاش نگاه کنم.

- جدی

مثال: معلم به شاگرد

معلم: باز دوباره که دیر اومدی. روت میشه اصلاً اجازه بگیر بیای تو؟ خجالت‌م بد چیزی نیست!

- تردیدآمیز

مثال: معلم و شاگرد

معلم: هفته پیش کلاست رو چرا نیومدی؟

شاگرد: نمی‌تونم دلیلش رو بگم. روم نمی‌شه. خوب چی بگم؟ اجازه بدین نگم. فقط بدونید دلیلم موجه بوده.

- عصبانی

مثال: خاله و بچه خواهر

خاله: تو خجالت نمی‌کشی با من این طور صحبت می‌کنی؟! ناسلامتی من خاله توام و از تو بزرگترم.

بچه خواهر: خودتون باعثش شدین.

- نازآلود و تعارف

مثال: پدر و دختر

پدر: دخترم نظرت در مورد ازدواج با پسر عموت چیه؟

دختر: نظر خاصی ندارم.

پدر: حرف دلت رو بزن.

دختر: خجالت می کشم خوب. روم نمی شه. خوب حقیقتش دوستش دارم.

- توهین آمیز

مثال: پدر و پسر

پدر: این چه نمره‌هایی آوردی. شرم بر تو. خجالت بکش. این همه من با بدبختی دارم خرج تحصیل تو رو می دم.

- طعنه آمیز

مثال: پدر و فرزند

پدر: خجالت نکشی یهو ها! اصلاً خودتو ناراحت نکنی ها! گور بابای مردم که چی می خوان فکر کنن.

- صمیمی و دوستانه

مثال: دو دوست

فرد الف: وای نبودی ببینی. دیروز یک دفعه پاشنه کفشم به فرش گیر کرد افتادم زمین. از خجالت می خواستم زمین دهن باز کنه برم توش. اگر تو بودی شاید کمتر خجالت می کشیدم.

- خواهشمندانه/ ملتمسانه

مثال: مهمان و صاحبخانه

مهمان: وای ماشالله مریم خانم از هر انگشتش یک هنر می ریزه. چقدر دست پختون خوشمزه‌س. من که فقط مونده انگشتم رو هم بخورم.
خانم صاحبخانه: اینقدر خجالت ندین تو رو خدا! اون طوی‌ها هم نیست.

- محبت آمیز

مثال: در مراسم خواستگاری

خواستگار (مادر خواستگار): دخترم خجالت نکش. همه ما این دوران رو گذروندیم. خواستگار (خواهر خواستگار): عروسمون با حجب و حیاست.

- همدردی

مثال: دو دوست

فرد الف: دیدی مادر شوهرم جلوی بقیه چه حرفی زد؟ چطوری آبروی من رو برد؟
فرد ب: راست می‌گی. خیلی کارش زشت بود. منم جای تو بودم خیلی خجالت می‌کشیدم. لااقل نباید جلوی دیگران می‌گفت.

- اعتراض آمیز

مثال: مادر و دختر

مادر: تو برام آبرو نداشتی. نمی‌تونم از خجالت سرمو تو محله جلوی مردم بلند کنم.

- اغراق آمیز

مثال: زن و شوهر

زن: این چه جوک‌هایی بود که تو جمع می‌گفتی. از خجالت مردم جلوی مردم شوهر: بد بود این همه همه رو خندوندم!

۴-۱-۶. ابزار

بررسی شواهد زبانی در ارتباط با «شرم» و عبارات زبانی وابسته به آن حاکی از آن است که خانواده واژه‌های «شرم، شرمگین، شرم‌آلود، خجل و خجول» با آن که هم در گفتار و هم در نوشتار قابلیت کاربرد دارند، بسامد وقوع آن‌ها در بافت‌های نوشتاری به مراتب بیشتر از بافت‌های گفتاری است. به بیان دقیق‌تر، در مقایسه با واژه‌های «خجالت و خجالت‌زده»، کاربران زبان فارسی اغلب تمایل دارند که در گفتار از قطعه زبانی «خجالت» و در نوشتار از «شرم» استفاده نمایند.

الف) گفتاری

مثال: خجالت بکش دیگه. اه، حوصلمو سر بردی.

ب) نوشتاری

مثال: معاون اول رئیس جمهوری ایران ابزار شرمندگی کرده که مردم ایران در سال‌های اخیر متحمل فشارهای فراوانی شده‌اند. بابت فشارهای اقتصادی شرم‌منده مردم هستیم.
مثال: خنده‌های شرم‌آلود دخترک به گوش نمی‌رسید.

۴-۱-۷. قوانین گفتمان

نتایج حاصل از تحلیل داده‌های گردآوری شده در مقاله حاضر نشان می‌دهد که کاربرد خانواده واژگانی مربوط به قطعۀ زبانی «شرم» در زبان فارسی در میان زنان و دختران به مراتب بیشتر از مردان و پسران بوده و اغلب در بافت‌های مختلف با انگیزه پنهان حفظ وجهه و آبروی افراد در برابر دیگران مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر این اساس، شاید بتوان قطعۀ زبانی مذکور را مصداقی از حاکمیت ویژگی جمع‌گرایی ایرانیان در کلان شهر مشهد در نظر گرفت.

۴-۱-۸. نوع گفتمان

قطعات زبانی «شرم، شرمگین، شرمسار، خجالت، خجل، خجول، خجالت‌آور، خجالت‌زده، شرم‌زده، آبرو، حیا و ...» می‌توانند در گفتمان‌های مختلف نظیر مکالمات روزمره، فیلم، داستان، شعر، نثر و ... مورد استفاده قرار گیرند. اما همان‌طور که گفته شد، نمونه‌های زبانی «شرم، شرمگین، شرمسار، خجل، خجول، شرم‌زده، حجب و حیا» اغلب در نوشتار و گفتمان‌های رسمی و نمونه‌های زبانی «خجالت، خجالت‌زده، خجالت‌آور و آبرو» در مکالمات شفاهی و غیررسمی کاربرد بیشتری دارند.

۴-۲. واکاوی «گناه» و عبارات زبانی وابسته به آن براساس الگوی هایمز (۱۹۶۷)

با توجه به این‌که واژه‌هایی نظیر «تقصیر، گناه، مقصر و ...» بیانگر فرهنگ گناه در زبان فارسی هستند، در این بخش، نمونه‌های زبانی مذکور که در مقابل خانواده واژگانی «شرم» قرار می‌گیرند، براساس مدل هایمز (۱۹۶۷) مورد واکاوی قرار می‌گیرند.

۴-۲-۱. موقعیت زمانی و مکانی

بررسی قطعۀ زبانی «گناه» با در نظر گرفتن عنصر موقعیت زمانی و مکانی کاربرد آن نشان می‌دهد که اگرچه مرز مشخصی میان کاربرد واژه‌های «تقصیر» و «گناه» در موقعیت‌های مختلف نمی‌توان قائل شد، اما بررسی دقیق‌تر شواهد زبانی حاکی از آن است که واژه «تقصیر» اغلب در موقعیت‌های عمومی و غیررسمی و واژه «گناه» در موقعیت‌های رسمی مورد استعمال قرار می‌گیرند.

الف) موقعیت‌های رسمی / عمومی: دادگاه، محیط‌های آموزشی، سخنرانی‌ها و ...

مثال: متهم در دادگاه
گناه من دفاع از عقایدم است.
گناه من آن بود که حق داشتم.

ب) موقعیت‌های غیررسمی / خصوصی: مهمانی، خانه، جمع دوستانه، خیابان، مکالمه تلفنی دوستانه و ...

مثال: مکالمه زن و شوهر در منزل
زن: تو که خدارو شکر مشکلی نداری. همیشه مقصر منم. تو خدارو شکر همه رفتارات همیشه درست و منطقیه.

۴-۲-۲. شرکت کنندگان

رابطه میان شرکت کنندگان در گفتمان‌های حاوی «گناه» و عبارات زبانی وابسته به آن را می‌توان به صورت زیر دسته‌بندی نمود:

الف) رابطه هم‌تراز و غیررسمی

مثال: دو خواهر
همکار الف: باز همه کاسه و کوزه‌ها رو بندازین گردن من.
همکار ب: نمی‌ندازیم. کاسه و کوزه‌ها رو سر تو نمی‌شکنیم ولی قبول کن مقصر تویی.
نباید این حرف رو می‌زدی.

ب) رابطه هم‌تراز و رسمی

مثال: دو همکار
همکار الف: من این وسط هیچ گناهی ندارم آقای دکتر. ایشون خودشون همه چیز رو متوجه شدن. من چیزی به ایشون نگفتم.
همکار ب: نیاز به توضیح نیست.

ج) رابطه نابرابر و غیررسمی

مثال: پدر و دختر
پدر: تقصیر خودمه. نباید از روز اول بهت اجازه می‌دادم.
فرزند: مگه حالا چی شده!؟

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۱۲۲

دوره ۱۳، شماره ۳
پاییز ۱۳۹۹
پیاپی ۵۱

د) رابطه نابرابر و رسمی

مثال: رئیس و مرئوس

رئیس: می‌شه برای من توضیح بدین این آبروریزی از کجا اومده!؟
مرئوس: باور کنید من تو این ماجرا هیچ تقصیری ندارم.

۴-۲-۳. هدف

از طریق واکاوی شواهد زبانی مورد مطالعه در ارتباط با کاربردها و اهداف قطعه زبانی «گناه» و عبارات وابسته به آن، موارد زیر را می‌توان به‌عنوان اهداف کاربردشناختی این قطعه زبانی شناسایی نمود:

- مسئولیت انجام کار

مثال: تصادف در خیابان

فرد الف: آقای پلیس مقصر ایشون هستن که از فرعی به اصلی پیچیدن.

فرد ب: ولی ایشون سرعتشون خیلی بالا بود و اصلاً نگاه نکردن.

۴-۲-۴. ترتیب گفتمان

ترتیب اعمال شرکت‌کنندگان که در نتیجه اقدامات گوینده و در پی آن اقدامات شنونده شکل می‌گیرد، در ارتباط با قطعه زبانی «گناه» و واژه‌های مرتبط با آن در مثال زیر مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مثال: دو دوست

فرد الف: مقصر مشکلاتی که برای تو بوجود اومده من نیستم. می‌خواستی حواستو جمع

کنی. (شانه خالی کردن از پذیرفتن مسئولیت)

فرد ب: قبول ندارم. اگر تو حواسمو پرت نمی‌کردی این همه بلا سر من نمی‌اومد. (اعلام

مخالفت)

۴-۲-۵. لحن

لحن‌های همراه با قطعات زبانی «تقصیر» و «گناه» ممکن است به صورت یکی از این موارد باشد:

- جدی

مثال: دو دوست

فرد الف: تقصیر خود تو گردن دیگران ننداز.

- تهدیدآمیز

مثال: ناظم و دانش‌آموزان

ناظم: من فقط بفهمم مقصر کیه، می‌دونم باهات چکار کنم.

- کنایه‌آمیز

مثال: زن و شوهر

شوهر: آره من که می‌دونم تو هیچ تقصیری نداری. همیشه مقصر مامان منه.

- اغراق‌آمیز

مثال: دو دوست

فرد الف: گناه از این بزرگ‌تر هم میشه؟! اصلاً نمی‌تونم ببخشمش.

- ملتسمانه

مثال: دانشجویان و استاد

دانشجویان: آخه ما چه گناهی کردیم که باید همه این کتاب رو بخونیم؟ تو رو خدا یک کم کمترش کنین.

- شکوه‌آمیز

مثال: زن و شوهر

زن: گناه من چی بوده که گیر تو افتادم!؟

- پشیمانی

مثال: دو دوست

فرد الف: تقصیر منه که اینقدر به تو لطف کردم. این دست بشکنه. نیکی چو از حد بگذرد نادان گمان بد برد.

فرد ب: من همیشه قدر محبت‌هات رو می‌دونم.

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۱۲۴

دوره ۱۳، شماره ۳
پاییز ۱۳۹۹
پیاپی ۵۱

در ارتباط با نحوه بیان گفتمان «گناه» و «تقصیر» می‌توان گفت که ضمن این‌که هر دو صورت زبانی هم در گفتار و هم در نوشتار مورد استعمال قرار می‌گیرند، گستردگی کاربرد آن‌ها در گفتار به مراتب بیشتر از نوشتار است.

الف) گفتاری

مثال: مادر و دختر

دختر: مامان پاشو بریم دیگه حوصله‌م سر رفت.

مادر: بشین دیگه یک کم. میشه اینقدر غر زنی؟! اصلاً تقصیر منه که تو رو با خودم برداشتم آوردم. باید می‌زاشتم خونه تنها می‌موندی.

ب) نوشتاری

مثال: خدایا این مردم چه گناهی کرده‌اند که باید تاوانش را این گونه پس دهند؟!؟

۴-۲-۷. قوانین گفتمان

نتایج حاصل از تحلیل مکالمات نشان می‌دهد که کاربرد خانواده‌واژگانی مربوط به قطعه زبانی «گناه» و «تقصیر» در زبان فارسی اغلب در ارتباط با ارزیابی فرد از خود به دلیل نقض و تخطی از هنجارهای اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

۴-۲-۸. نوع گفتمان

قطعات گفتاری «گناه» و «تقصیر» در قالب‌های گفتمانی متفاوتی نظیر فیلم، داستان، شعر و ... می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند. نکته حائز اهمیت در این رابطه این است که «گناه» در متون و بافت‌های مذهبی از تعدد و گستردگی کاربرد بیشتری نسبت به «تقصیر» برخوردار است.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

بنا بر آنچه عنوان شد، به دلیل وجود ارتباط مؤثر میان دو مقوله زبان و فرهنگ، چنین به نظر می‌رسد که به خوبی می‌توان از رهگذر تحلیل‌های زبانی، به تحلیل‌های فرهنگی یک جامعه زبانی دست پیدا نمود. به بیان دیگر، از آنجایی که برخی عبارات زبانی، انگاره‌های

فرهنگی حاکم بر یک جامعه را در بطن خود جای داده‌اند، به واسطهٔ تدقیق این عبارات می‌توان فرهنگ مستتر و نهفته در آن زبان را تا حد زیادی آشکار نمود. از طرفی دیگر، از آنجایی که بخشی از هیجانان روزمرهٔ زندگی افراد نظیر هیجانان شرم و گناه دارای ماهیت فرهنگ‌وابسته بوده (ویرزیبکا، ۱۹۹۹)، منطقی خواهد بود اگر چنین ادعا کنیم که بررسی نموده‌ها و مصادیق زبانی مرتبط به هیجانان در یک زبان مشخص، می‌تواند در آشکارسازی فرهنگ حاکم بر جامعهٔ موردنظر یاری‌دهنده باشد. بر این اساس، در پژوهش توصیفی حاضر بر آن شدیم تا از طریق واکاوی نمونه‌های زبانی مرتبط به هیجانان شرم و گناه در زبان فارسی با استفاده از الگوی هایمز (۱۹۶۷)، وضعیت حاکمیت فرهنگ شرم و گناه را در فرهنگ ایران از منظر جامعه‌شناسی زبان مورد بررسی قرار دهیم.

واکاوی نمونه‌های زبانی حاوی مفاهیم شرم و گناه در پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تعدد صورت‌های زبانی مربوط به هیجان شرم (۶۳٪) در این زبان به مراتب بسیار بیشتر از قطعات زبانی مرتبط با هیجان گناه (۳۷٪) می‌باشد. به بیان دقیق‌تر، نتایج حاصل از بررسی‌های صورت گرفته حاکی از آن است که در زبان فارسی هیجان شرم نقش پررنگ‌تر و زیاتری در تولید صورت‌های زبانی مختلف و متنوع با محوریت این مفهوم در مقایسه با هیجان گناه داشته است که شاید بتوان این نتیجه را حاکی از حاکمیت فرهنگ شرم‌محور در ایران در نظر گرفت. توضیح بیشتر آن‌که، مجموعه عناصر واژگانی «شرم، شرم‌منده، شرمسار، شرمساری، شرمگون، روسیاه، روسیاهی، خجالت، خجالت‌زده، خجول، ننگ، بی‌آبرویی، رو، حیا، آبرو، کم‌رو و ...» در بطن خود فرهنگ شرم را گنجانده‌اند و این در حالی است که رد پای حاکمیت فرهنگ گناه در زبان فارسی را تنها می‌توان در واژه‌های «تقصیر، مقصر، گناه‌کار و گناه» دنبال نمود. بنابراین، آنچه از شواهد زبانی پژوهش حاضر برمی‌آید این است که زبان فارسی بیش از آن که در سلطهٔ فرهنگ گناه قرار داشته باشد، زبانی شرم‌محور به شمار می‌رود. در جدول شماره (۲)، تعدد کاربرد عبارات زبانی مرتبط با فرهنگ‌های شرم و گناه در نمونه‌های زبانی مورد مطالعه در این مقاله آورده شده است.

جدول شماره (۱). قطعات زبانی مرتبط با مفاهیم «شرم» و «گناه» در زبان فارسی

گناه		شرم	
۱۶٪	تقصیر	۴٪	شرمساری
۱۳٪	مقصر	۵٪	روسیاهی
۸٪	گناه‌کار	۶٪	خجالت
۳۷٪	جمع کل	۳٪	تنگ
		۱۵٪	بی‌آبرویی
		۱۳٪	خجالت
		۵٪	خجول
		۵٪	حیا
		۸٪	آبرو
		۴٪	کم‌رو
		۶۳٪	جمع کل

در تلاش جهت یافتن دلایل و انگیزه‌های نهفته در پس فزونی کاربرد هیجان شرم در زبان فارسی در مقایسه با هیجان گناه، می‌توان ویژگی جمع‌گرایی^۱ ایرانیان را در نظر گرفت. همان‌گونه که در تعریف شرم گفته شد، این نوع هیجان عموماً زمانی حادث می‌شود که فرد «خود» را به دلیل نقض هنجارهای اخلاقی و اجتماعی به صورت منفی مورد ارزیابی قرار دهد (لویس^۲، ۱۹۷۱؛ وب، هیسلر، کال، چیکرینگ و کلبرن^۳، ۲۰۰۷). اگر چه احساس شرم و گناه از این جهت به یکدیگر شبیه هستند، اما تفاوت‌های مهمی میان این دو احساس وجود دارد؛ شرم مانند خجالت، در پاسخ به ارزیابی منفی افراد دیگر، خواه افراد واقعی و خواه افراد خیالی به وجود می‌آید (تنگنی، ۱۹۹۵؛ شیخ^۴، ۲۰۱۴). با این وجود، ارزیابی‌ای که حاصل آن احساس شرم باشد، اساساً ریشه در نقض کدهای رفتاری اجتماعی یا اخلاقی مهمی دارد و این در حالی است که ارزیابی‌ای که احساس خجالت را به وجود می‌آورد معمولاً از اشتباه و خطای جزئی نشأت می‌گیرد (کروزی^۵، ۲۰۱۴؛ کلتنر و باسول^۶، ۱۹۹۷).

1. collectivism
2. Lewis
3. Webb, Heisler, Call, Chickering & Colburn
4. Sheikh
5. Crozier
6. Keltner, & Buswell

ارتباط شرم با اخلاقیات باعث می‌شود که به لحاظ مفهومی با گناه شباهت داشته باشد. با این وجود، تفاوت آن‌ها در این است که نقضی که باعث بوجود آمدن شرم می‌شود به صورت کلی و همگانی خود است، در صورتی که، گناه در نتیجه نقضی ایجاد می‌شود که حاصل از ارزیابی منفی از رفتار خواهد بود. اگرچه این دو نوع احساس اغلب به طور همزمان و توأم با یکدیگر ایجاد می‌شوند، گناه حاکی از آن است که فرد شخص بدی است در حالی که شرم حکایت از آن دارد که فرد کار بدی انجام داده است (گینر- سورولا، کاستانو، اسپینوسا و براون^۱، ۲۰۰۸؛ تانگنی، میلر، فلیکر و بارلو^۲، ۱۹۹۶، به نقل از کرودر و کملمیر^۳، ۲۰۱۸). تانگنی، استویگ و ماشک^۴ (۲۰۰۷) چنین استدلال می‌کنند که اگرچه شرم و گناه هر دو به عنوان هیجانات منفی در نظر گرفته می‌شوند، با این وجود، شرم در مقایسه با گناه، هیجانی دردناک‌تر تلقی می‌شود؛ زیرا در نتیجه این نوع هیجان، «خود» در معرض آسیب و اذیت قرار می‌گیرد و این در حالی است که تجربه هیجان گناه در ارتباط با یک رفتار مشخص و به صورت محدودتر در نظر گرفته می‌شود. بنابراین می‌توان گفت، هیجان گناه زمانی ایجاد می‌شود که فرد درباره اعمال خود اوصاف درونی داشته که نتیجه آن ایجاد احساسات منفی درباره رفتارهای خاص خواهد بود؛ در حالی که شرم هنگامی ایجاد می‌شود که فرد توصیفات کلی‌تر و فراگیرتری درباره خود داشته باشد که در نتیجه آن احساسات منفی درباره خود خواهد داشت (کوهن، ولف، پنتر و اینسکو^۵، ۲۰۱۱، به نقل از گری، دالی، توماس و ماراساس^۶، ۲۰۱۸). ب

نابراین، به بیانی ساده‌تر می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود که هیجان شرم برخلاف هیجان گناه عام‌تر بوده و عموماً در شرایطی ایجاد می‌شود که فرد دیگران را مد نظر قرار می‌دهد و به واسطه نقض پاره‌ای از قواعد و هنجارهای اجتماعی، دچار هیجان شرم و احساس شرمساری در برابر دیگران می‌شود. در صورتی که در ارتباط با هیجان گناه، زمانی احساس گناه به فرد

1. Giner-Sorolla, Castano, Espinosa, & Brown
2. Miller, Flicker, & Barlow
3. Crowder, & Kimmelmeier
4. Stuewig, & Mashek
5. Cohen, Wolf, Panter, & Insko
6. Grey, Daly, Thomas, & Marassas

دست خواهد داد که فرد خود را مد نظر قرار می‌دهد. بنابراین، در هیجان شرم «دیگران^۱» و در هیجان گناه «خود^۲» دارای اهمیت خواهند بود. تمایز مذکور به خوبی با تمایز میان فرهنگ‌های غربی و شرقی مطابقت پیدا می‌کند. همان‌گونه که در پیشینه پژوهش‌ها بارها و بارها گفته شده است، فرهنگ شرقی، فرهنگی جمع‌گرا و ارتباطی است و این در حالی است که از فرهنگ غرب به‌عنوان فرهنگی فردگرا و غیرارتباطی یاد می‌شود (پیش‌قدم، ۱۳۹۱). در جوامع جمع‌گرا به‌طور معمول، صفاتی چون احساس مسئولیت در قبال گروه، وابستگی متقابل به دیگران، تمایل به هماهنگی با جامعه و هم‌نوایی با هنجارهای گروهی به افراد نسبت داده می‌شود (هافستد^۳، ۱۹۹۱، به نقل از پیش‌قدم و فیروزیان پوراصفهان‌ی، ۱۳۹۶).

بنابراین، فرهنگ ایران، فرهنگی «مایی» است (پیش‌قدم، ۱۳۹۱) که علاوه بر خود فرد، دیگران نیز در اهمیت و اولویت قرار می‌گیرند. در این نوع جوامع، از آنجایی که معمولاً هر فرد در گروه به سایر اعضای گروه وابسته بوده، افراد سعی می‌کنند تا خود را با جامعه و هنجارهای گروه هماهنگ و هم‌نوا کنند تا از این طریق، توسط سایر اعضای گروه و افراد جامعه مورد پذیرش قرار گیرند (پیش‌قدم و فیروزیان پوراصفهان‌ی، ۱۳۹۶). حال اگر در فضای چنین جامعه‌ای فردی به هر دلیل از قواعد و هنجارهای اجتماعی تخطی نموده و آن‌ها را نقض نماید، از آنجایی که ممکن است توسط سایر اعضای گروه طرد شود و یا مورد پذیرش قرار نگیرد، هیجان شرم در فرد ایجاد خواهد شد؛ زیرا در فرهنگ‌های جمع‌گرا تأکید بر آن است رفتارها و احساسات افراد باید به گونه‌ای باشد که هماهنگی گروه حفظ شود (مارکوس و کیتایاما^۴، ۱۹۹۱). این در حالی است که در جوامع فردگرا از آنجایی که دیگران در اولویت قرار نمی‌گیرند، تخطی از هنجارهای اجتماعی در خود فرد هیجان گناه ایجاد خواهد نمود و قضاوت دیگران اهمیتی نخواهد داشت. در جوامع فردگرا، احساسات شخصی منحصراً به فرد اختصاص داده می‌شود و ابراز هیجان‌ات فردی مورد حمایت قرار می‌گیرد (مارکوس و کیتایاما، ۱۹۹۱).

1. others
2. self
3. Hofstede
4. Markus & Kitayama

بنابراین می‌توان گفت، شرم اساساً در فرهنگ‌های فردگرا به‌عنوان یک تهدید برای «خود» به‌شمار می‌رود؛ در حالی که در جوامع جمع‌گرا، هشدار و درس عبرت است چرا که در این نوع جوامع، از آنجایی که حفظ هماهنگی اجتماعی ضرورت دارد، نقض آن برای دیگران قابل قبول نخواهد بود. بر این اساس، در فرهنگ شرقی افراد پیوسته در تلاش برای کنترل تجارب هیجانی خود هستند و مدام تلاش می‌کنند که هیجانات خود را با هیجانات سایر افراد گروه هماهنگ نمایند. در فرهنگ‌های جمع‌گرا از آنجایی که «دیگران» نسبت به خود فرد در اولویت قرار می‌گیرند و هیجانات افراد تا حد زیادی در ارتباط با دیگران و انتظارات آنان شکل می‌گیرد، فرهنگ شرم نسبت به فرهنگ گناه غالب می‌باشد.

نکته دیگری که در ارتباط با حاکمیت فرهنگ شرم در جامعه زبانی مورد بررسی قابل طرح می‌باشد این است که از آنجایی که در جوامع شرقی همچون ایران، حفظ و تحکیم روابط با دیگران در اولویت قرار می‌گیرد، وجهه^۱ افراد و حفظ آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. وجهه که به‌عنوان مفهومی ریشه‌ای در نظریه‌های مرتبط به ادب مطرح می‌شود، به صورت «خودانگاره عمومی‌ای که هر عضو جامعه برای خود قائل است» قابل تعریف است (گافمن، ۱۹۶۷، ص. ۵). افراد در تعاملات زبانی و اجتماعی روزمره خود همواره در تلاشند که نه تنها وجهه دیگران را حفظ نمایند، بلکه به گونه‌ای رفتار کنند که دیگران نیز به آنان احترام گذارند و وجهه‌شان را حفظ نمایند. افراد در جوامع جمع‌گرا سعی می‌کنند که رفتارشان به گونه‌ای باشد که وجهه آنان توسط دیگران مورد تهدید واقع نشود. بر همین اساس، رفتارهایی که به هر دلیل با هنجارهای گروه و دیگران مطابق نبوده، به‌عنوان رفتارهای تهدیدکننده^۲ وجهه قلمداد می‌شوند. بنابراین می‌توان گفت، رفتارهای تهدیدکننده^۲ وجهه اغلب در افراد هیجان شرم ایجاد می‌نمایند.

بنابراین به‌طور خلاصه می‌توان گفت، در فرهنگ‌های شرم‌محور نظیر جوامع شرقی، اغلب فرهنگ جمع‌گرایی حاکم بوده و در این فرهنگ‌ها، مردم هنگامی دچار شرم می‌شوند که انتظارات و توقعات گروه را برطرف نکرده باشند و در نتیجه آن، وجهه آن‌ها مورد تهدید

1. face

2. face threatening acts

قرار گرفته باشد. برعکس، در فرهنگ‌های گناه‌محور که اغلب به جوامع غربی که فردگرایی در آن‌ها غالب است، نسبت داده می‌شود، افرادی که قوانین را نقض کرده باشند گناه‌کار در نظر گرفته می‌شوند و این افراد به دنبال کیفر و بخشش هستند که از طریق آن خطای خود را رفع و رجوع نمایند.

بر اساس آنچه بیان شد، می‌توان ارتباط میان جوامع جمع‌گرا و فردگرا را با فرهنگ‌های شرم‌محور و گناه‌محور در جدول شماره (۳) خلاصه نمود.

جدول شماره (۲). ارتباط میان بُعد فرهنگی جمع‌گرایی / فردگرایی با فرهنگ‌های شرم‌محور و گناه‌محور

جوامع جمع‌گرا	جوامع فردگرا
- وجه به ما: «ما»	- توجه به خود: «من»
- دیگران خودی و غیرخودی تلقی می‌شوند	- دیگران، افراد تلقی می‌شوند
- رابطه بر وظیفه مقدم است	- حق حریم خصوصی
- تخطی از قواعد به احساس شرمساری و آبروریزی	- وظیفه بر رابطه مقدم است
منجر می‌شود	- تخطی از قواعد و هنجارهای اجتماعی منجر به احساس گناه می‌شود
شرم‌محور	گناه‌محور

با در نظر گرفتن حرکت فرهنگی ایران از جمع‌گرایی به سمت فردگرایی، پیش‌بینی می‌شود در آینده‌ای نه چندان دور، فرهنگ حاکم بر این سرزمین، از سمت فرهنگ شرم‌به سمت فرهنگ گناه حرکت نماید. به بیان دقیق‌تر، چنین قابل پیش‌بینی است که تمرکز افراد از سرزنش دیگران به سوی تصدیق مسئولیت شخصی تغییر جهت دهد.

در پژوهش حاضر دو هیجان شرم و گناه مورد بررسی قرار گرفت. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات بعدی سایر هیجان‌ات در فرهنگ فارسی مورد مطالعه قرار گیرند و به دلیل ماهیت فرهنگ وابسته بودن برخی از انواع هیجان‌ات، نمود زبانی آن‌ها در سایر فرهنگ‌ها با فرهنگ ایرانی مقایسه شود تا از این طریق، افزون بر آشکارسازی ویژگی‌های فرهنگی ایرانیان به طور عمیق‌تر، از طریق مقایسه رفتارهای فرهنگی حاکم در سایر جوامع زبانی، امکان مقایسه رفتارهای فرهنگی و در نهایت قضاوت در مورد این رفتارها و شناسایی رفتارهای فرهنگی سالم و ناسالم، امکان مهندسی فرهنگ برای متخصصان فرهنگ فراهم شود.

- پیش قدم، رضا (۱۳۹۱). معرفی «زباهنگ» به عنوان ابزاری تحوّل‌گرا در فرهنگ‌کاوی زبان. فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه، ۴۵(۴)، ۶۱-۴۷.
- پیش قدم، رضا؛ و فیروزیان پوراصفهان، آیدا (۱۳۹۶). تأملی جامعه‌شناختی پیرامون کاربردهای گفتمانی «نمی‌دانم» در زبان فارسی در پرتو الگوی هایمز. مطالعات فرهنگ‌ارتباطات، ۱۸(۳۷)، ۳۵-۷.
- پیش قدم، رضا؛ و نوروز کرمانشاهی، پریا (۱۳۹۵). ارتباط میان زبان، مذهب و فرهنگ: تحقیق و تدقیق در کارکردهای لقب حاجی و واژه‌های وابسته در زبان فارسی. فصلنامه علمی-پژوهشی زبان‌پژوهی، ۸(۲۰)، ۲۷-۵۱.
- رستم‌بیک تفرشی، آتوسا؛ و رضانی واسوکلانی، احمد (۱۳۹۱). نقش فرهنگ در آموزش زبان خارجی. پژوهش‌نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۲(۱)، ۳۴-۱۵.
- قاضی‌مرادی، حسن (۱۳۹۸). در ستایش شرم: جامعه‌شناسی حس شرم در ایران. تهران: اختران.
- Ahmed, E., & Braithwaite, V. (2004). "What, me ashamed?" Shame management and schoolbullying. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 41(3), 269-294. doi:10.1177/0022427804266547
- Altarriba, J. (2003). Does cariño equal "liking"? A theoretical approach to conceptual nonequivalence between languages. *International Journal of Bilingualism*, 7(3), 305-322.
- Altarriba, J., Basnight, D. M., & Canary, T. M. (2003). Emotion representation and perception across cultures. *Online readings in psychology and culture*, 4(1), 4.
- Bedford, O. A. (2004). The individual experience of guilt and shame in Chinese culture. *Culture & Psychology*, 10(1), 29-52.
- Bedford, O., & Hwang, K. K. (2003). Guilt and shame in Chinese culture: A cross-cultural framework from the perspective of morality and identity. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33, 127-144.
- Benedict, R. (1947). *The chrysanthemum and the sword*. London: Secker & Warburg.
- Bruegelmans, S. M., & Poortinga, Y. H. (2006). Emotion without a word: Shame and guilt among Rarámuri Indians and rural Javanese. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1111.
- Brown, H. D. (1994). *Principles of language learning and teaching*. Boston, MA: Prentice Hall Regents.
- Cohen, T. R., Wolf, S. T., Panter, A. T., & Insko, C. A. (2011). Introducing the GASP scale: A new measure of guilt and shame proneness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(5), 947-966. doi:10.1037/a0022641

- Creighton, M. R. (1990). Revisiting Shame and Guilt Culture: A forty-year pilgrimage. *Ethos*, 18(3), 279-307.
- Crowder, M. K., & Kimmelmeier, M. (2018). Cultural differences in shame and guilt as understandable reasons for suicide. *Psychological reports*, 121(3), 396-429.
- Crozier, R. (2014). Differentiating shame from embarrassment. *Emotion Review*, 6, 269-276.
- De Rivera, J. (1989). Comparing experiences across cultures: Shame and guilt in American and Japanese. *Hiroshima Forum for Psychology*, 14, 13-20.
- Donnellan, M., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science*, 16(4), 328-335. doi:10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x
- Fessler, D. M. T. (2004). Shame in two cultures: Implications for evolutionary approaches. *Journal of Cognition and Culture*, 4(2), 207-62.
- Fontaine, J. R. J., Luyten, P., de Boeck, P., Corveleyn, J., Fernandez, M., Herrera, D., et al. (2006). Untying the Gordian knot of guilt and shame: The structure of guilt and shame reactions based on situation and person variation in Belgium, Hungary, and Peru. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37, 273-292.
- Giner-Sorolla, R., Castano, E., Espinosa, P., & Brown, R. (2008). Shame expressions reduce the recipient's insult from outgroup reparations. *Journal of Experimental Social Psychology*, 44(3), 519-526. doi:10.1016/j.jesp.2007.08.003
- Goddard, C., & Ye, Z. (2014). Exploring "happiness" and "pain" across languages and cultures. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 131-148.
- Goffman, E. (1967). *Interaction ritual: Essays on face-to-face behavior*. New York: Anchor Books.
- Grey, L., Daly, R., Thomas, J. & Marassas, W. (2018). The relationship between shame and guilt: cultural comparisons between Ireland and the United Arab Emirates. *Mental Health, Religion & Culture*, 21, 221-230. doi:10.1080/13674676.2018.1455651
- Ha, F. I. (1995). Shame in Asian and Western cultures. *American Behavioral Scientist*, 38, 1114-1131.
- Hofstede, G. (1991). *Cultures and organizations: Software of the mind*. London, UK: McGraw-Hill.
- Hong, Y. Y., & Chiu, C. Y. (1992). A study of the comparative structure of guilt and shame in a Chinese society. *Journal of Psychology*, 126, 171-179.
- Hultberg, P. (1988). Shame: A hidden emotion. *Journal of Analytical Psychology*, 33, 109-126.
- Hymes, D. (1967). Models of interaction of language and social setting. *Journal of Social Issues*, 33(2), 8-28.

- Jakupcak, M., Tull, M. T., & Roemer, L. (2005). Masculinity, shame, and fear of emotions as predictors of men's expressions of anger and hostility. *Psychology of Men & Masculinity*, 6(4), 275–284. doi:10.1037/1524-9220.6.4.275.
- Keltner, D., & Buswell, B. N. (1997). Embarrassment: Its distinct form and appeasement functions. *Psychological Bulletin*, 122, 250–270.
- Kim, S., Thibodeau, R. & Jorgensen, S. (2011). Shame, guilt, and depressive symptoms: a meta-analytic review. *Psychol Bull*, 137, 68- 96.
- Lebra, L. (1988). Comprehensive justice and moral investment among Japanese, Chinese, and Koreans. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 157, 278–291.
- Levisen, C. (2014). The story of “Danish Happiness”: Global discourse and local semantics. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 174-193.
- Lewis, H. B. (1971). *Freud and modern psychology* (Vol. 1). New York, NY: Plenum Press.
- Lewis, M. (2008). Self-conscious emotions: Embarrassment, pride, shame, and guilt. In M. Lewis, J. M. Haviland-Jones & L. F. Barrett (Eds.), *Handbook of emotions* (3rd ed., pp. 742–756). New York, NY: Guilford.
- Madan, T. N. (1989). *Family and Kinship: A Study of the Pandits of Rural Kashmir* (2nd ed.). New Delhi: Oxford University Press.
- Malouf, E., Youman, K., Harty, L., Schaefer, K., & Tangney, J. P. (2013). Accepting guilt and abandoning shame: A positive approach to addressing moral emotions among high-risk, multineed individuals. In T.B. Kashdan & J. Ciarrochi (Eds.) *The context Press Mindfulness and acceptance practica series. Mindfulness, acceptance, and positive psychology: The sevenfoundations of well-being* (pp. 215–239). New Harbinger Publications.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98, 224– 253. doi: 10.1037/0033-295X.98.2.224
- Marsella, A. J., Murray, M. D., & Golden, C. (1974). Ethnic variations in the phenomenology of emotions. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 5, 312–328.
- Mead, M. (Ed.). (1937). *Cooperation and competition among primitive peoples*. New York: McGraw-Hill.
- Needham, R. (1981). *Circumstantial deliveries* (Vol. 21). California: Univ of California Press.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods*. 2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Plutchik, R. (1991). *The Emotions*. America: University Press of America.
- Roos, S., Hodges, E. V., & Salmivalli, C. (2014). Do guilt-and shame-proneness differentially predict prosocial, aggressive, and withdrawn behaviors during early adolescence? *Developmental Psychology*, 50(3), 941- 946.

- Scheff, T. (1988). Shame and conformity: The deference emotion system. *American Sociological Review*, 53, 395–406.
- Scherer, K. R., & Wallbott, H. G. (1994). Evidence for universality and cultural variation of differential emotion response patterning. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 310–328.
- Sharifian, F. (2017). *Cultural Linguistics: Cultural conceptualisations and language* (Vol. 8). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Sheikh, S. (2014). Cultural variations in shame's responses: A dynamic perspective. *Personality and Social Psychology Review*, 18, 387–403.
- Stipek, D. (1998). Differences between Americans and Chinese in the circumstances evoking pride, shame, and guilt. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 29, 616–629.
- Tangney, J. P. & Dearing, R. L. (2002). *Shame and Guilt*. New York, NY and London: The Guildford Press.
- Tangney, J. P. (1995). Recent advances in the empirical study of shame and guilt. *American Behavioral Scientist*, 38, 1132–1145.
- Tangney, J. P. (2001). Psychology of self-conscious emotions. In J. D. Wright (Ed.), *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences* (pp. 13803–13807). Oxford, England: Elsevier.
- Tangney, J. P., Miller, R. S., Flicker, L., & Barlow, D. H. (1996). Are shame, guilt, and embarrassment distinct emotions? *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 1256–1269.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology*, 58, 345–372. doi:10.1146/annurev.psych.56.091103.070145
- Tangney, J. P., Wagner, P., Fletcher, C., & Gramzow, R. (1992). Shamed into anger? The relation of shame and guilt to anger and self-reported aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(4), 669–675. doi:10.1037/0022-3514.62.4.669
- Wallbott, H. G., & Scherer, K. R. (1995). Cultural determinants in experiencing shame and guilt. In J. P. Tangney & K. W. Fischer (Eds.), *Self-conscious emotions: The psychology of shame, guilt, embarrassment, and pride* (pp. 465–487). New York: Guilford.
- Webb, M., Heisler, D., Call, S., Chickering, S. A., & Colburn, T. A. (2007). Shame, guilt, symptoms of depression, and reported history of psychological maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1143–1153. doi:10.1016/j.chiabu.2007.09.003
- Wei, Y. (2005). Integrating Chinese culture with TEFL in Chinese classroom. *Sino-US English Teaching*, 2(7), 55–58.
- Wierzbicka, A. (1999). *Emotions across languages and cultures: Diversity and universals*. United Kingdom: Cambridge University Press.

- Wierzbicka, A. (2014). "Pain" and "suffering" in cross-linguistic perspective. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 149-173.
- Wong, Y., & Tsai, J. L. (2007). *Cultural models of shame and guilt*. In J. Tracy, R. Robins & J. Tangney (Eds.), *Handbook of self-conscious emotions* (pp. 210-223). New York, NY: Guilford.
- Yakeley, J. (2018). Shame, culture and mental health. *Nordic Journal of Psychiatry*, DOI: 10.1080/08039488.2018.1525641.
- Ye, Z. (2014). The meaning of "happiness" (xìngfú) and "emotional pain" (tòngkǔ) in Chinese. *International Journal of Language and Culture*, 1(2), 194-215.
- Yin, R. K. (2010). *Qualitative research from start to finish*. New York: The Guilford Press.

فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران

۱۳۶

دوره ۱۳، شماره ۳

پاییز ۱۳۹۹

پیاپی ۵۱